

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1919.

Första kammaren.

Nr 23.

Lördagen den 5 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr talmannen tillkännagav, att herr *Borell* låtit anmäla, att han på grund av sjukdom vore hindrad att infinna sig vid dagens sammanträde.

Upplästes följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1919 den 4 april sammanträdde kamrarnas valmän för utseende av en kommitterad för tryckfrihetens vård efter avlidne professorn Karl Warburg; och befunnos efter valets slut rösterna hava utfallit sålunda: ledamoten av riksdagens första kammare,

redaktören O. von Zweigbergk	13 röster
professorn I. O. Bendixson	5 »
» H. E. Schüek	4 »
ledamoten av riksdagens första kammare, professorn N. E. Alexanderson	2 » ;

i följd varav ledamoten av riksdagens första kammare, redaktören O. von Zweigbergk blivit utsedd till kommitterad för tryckfrihetens vård.

Philip Klingspor.

Erik Röing.

Mauritz Hellberg.

Ivar Vennerström.

På framställning av herr talmannen beslöts att det upplästa protokollet skulle läggas till handlingarna ävensom att riksdagens kansli-deputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om detta val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnande för den valde, dels ock till vad därom borde införas i riksdagsbeslutet.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 43 och 44.

Vid föredragning av statsutskottets memorial nr 45, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens för år 1920 femte huvudtitel, godkändes de i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran jordbruksutskottets utlåtanden nr 43—54.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet samt till lag om ändring i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse ävensom en i ämnet väckt motion.

Genom en den 21 februari 1919 dagtecknad, till första lagutskottet hänvisad proposition, nr 114, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga framlagda förslag till

- 1) lag om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet samt
- 2) lag om ändring i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehaft en med anledning av densamma av herr *Lamm* inom första kammaren väckt motion, nr 154, däri motionären hemställt, att i Kungl. Maj:ts till riksdagen överlämnade förslag till lag om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet punkterna 4 och 6 i 27 § måtte utgå samt att 30 § måtte ändras i överensstämmelse därmed.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på åberopade skäl hemställt, att riksdagen, med förklarande, att Kungl. Maj:ts proposition nr 114 icke kunnat i oförändrat skick av riksdagen bifallas, måtte i anledning av nämnda proposition och herr *Lamms* förevarande motion för sin del antaga lagar uti ifrågavarande ämnen, så lydande som utlåtandet visade.

I avseende å sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr *Å k e r m a n*: Herr talman! I avseende på föredragningen av första lagutskottets utlåtande nr 15 hemställes,

att detsamma må förtagas till avgörande på det sätt, att de däri behandlade två lagförslagen vart för sig föredragas, det under 1:o upptagna, där så erfordras, paragrafvis, med ingress och rubrik sist;

att sedan båda lagförslagen blivit genomgångna, utskottets hemställan föredrages;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet;

att lagtext ej må behöva uppläsa i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begäres; samt

att för den händelse något av lagförslagen kommer att i sin hel-

het eller i en eller annan del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att, vid ärendets förnyade behandling, i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som kunna föranledas av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

*Utskottets förslag till lag om fondkommissionsrörelse och fond-
börsvärksamhet.*

*Lagförslag om
fondkommission-
sionsrörelse
m. m.*

1 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

Med fondkommissionsrörelse förstås i denna lag yrkesmässigt idkad verksamhet, som avser köp och försäljning i kommission av aktier, banklotter och andra delaktighetsbevis i bolag samt obligationer. Den, som driver dylik rörelse, kallas fondkommissionär.

Värdepapper, varom nu sagts, benämnas här nedan fondpapper.

Herr F a n t: Herr greve och talman, mina herrar! Som kammaren behagade finna å pag. 32 och följande i lagutskottets nu föreliggande utlåtande, har jag reserverat mig. Reservationen berör en enligt mitt förmenande synnerligen viktig sak, nämligen var den av oss alla såsom välbehöflig erkända kontrollen över fondkommissionärer och fondbörser bör förläggas; om den skall sammankopplas med bankinspektionen eller om den skall omhänderhavas av en särskild, för ändamålet nyinrättad statlig tillsynsmyndighet. Själva lagtexten lämnar den frågan öppen, som synes av 38 §. Om man nu vågar läsa något mellan raderna i den kungliga propositionen, torde regeringen i sin helhet vara något tveksam; den har åtminstone ej tagit ståndpunkt i denna fråga. Föredragande departementschefen säger endast, att, om den av honom uttryckta meningen — det vill säga bankinspektionens sammankoppling med en fondinspektion — skulle vinna anslutning av Kungl. Maj:t och riksdagen, torde departementschefen i sinom tid få tillfälle att återkomma till frågan om förändringar i bankinspektionens organisation och förstärkning av ämbetsverkets krafter. Och det är väl med anledning av detta departementschefens uttalande, som lagutskottets majoritet nu i sin *motivering*, som förekommer på pag. 8, uttalar sin anslutning till departementschefens uppfattning, att fondkontrollen bör förläggas till bankinspektionen.

Jag vill visst ej bestrida, att det finns vissa skäl för denna uppfattning, och särskilt i betraktande av den omständigheten att bankinspektionen utövar tillsyn på ett område, som äger många beröringspunkter med fondhandeln och fondbörsväsendet, för att icke tala om att bankinspektionen äger vissa förutsättningar att kunna *organisera* den nyinrättade kontrollen på ett tillfredsställande sätt. Men vad jag alldeles bestämt vill bestrida är, att skälen för en sammankoppling övertväga skälen emot en sådan.

Det må tillåtas mig att till belysning härav få hänvisa till mot-

Lagförslag om
fondkommis-
sionsrörelse
m. m.
(Forts.)

satsen mellan å ena sidan den *nuvarande* bankinspektörens uppfattning, som delas av departementschefen och åtskilliga handels- och sjöfartskammare, och å andra sidan den *förutvarande* bankinspektören herr Benckerts i ärendet avgivna votum, som åberopats och delats av samtliga särskilda sakkunniga vid detta ärendes förberedande behandling, med undantag endast av en bland dessa, nämligen den nuvarande bankinspektören. Jag har något utförligt framhållit, såsom herrarna behagade finna i min reservation, hurusom herr Benckert haft mycket stora betänkligheter mot denna sammankoppling, och jag ber att få hänvisa till vad jag i detta avseende anfört. Han anser, att en sådan sammankoppling bland annat skulle komma att helt och hållet förrycka bankinspektionen från dess huvudsakliga uppgift. Jag vill tillägga, att denna hans uppfattning synes vara mycket beaktansvärd, grundad som den är på en erfarenhet, förvärvat, efter vad jag kunnat utforska, under tjänstgöring i bankinspektionen under minst ett fjärdedels sekel.

Vad säga nu de sakkunniga vidare? Jo, de erinra, att för tillsyn av fondhandel komme att krävas sakkunskap av i viss mån annat slag än för tillsyn över bankrörelse, och att därför en person kunde vara synnerligen lämplig till bankinspektör utan att äga tillräckliga förutsättningar för att öva kontroll över fondkommissionärer. Det bleve, yttra de sakkunniga, säkerligen icke lyckligt, om man vid tillsättande av bankinspektionen skulle vara nödsakad att inskränka sitt val till personer, som hade en mera omfattande erfarenhet om förhållandena inom fondhandeln. Ett annat skäl för att icke förena ifrågavarande bägge slag av tillsyn hos samma myndighet funno de sakkunniga däri, att tillsynen över fondkommissionärer och fondbörser vore avsedd att bliva av en väsentligt annan natur, vida mer ingående och förenad med betydligt större befogenhet än tillsynen över bankerna. Av dessa skäl föreslog de sakkunnigas majoritet — det var fyra mot en — att en särskild institution skulle upprättas för kontrollen över fondhandeln.

Hur har man nu i bankinspektionen »tänkt sig» organisationen av det nya stora ämbetsverket? Jo, meddelar departementschefen, för det hela skulle komma att stå en chef — förmodligen med generaldirektörs ämbetsställning — med under honom lydande tre sakkunniga byråchefer, en för bankbyrå, — väl motsvarande den nuvarande bankinspektören kan jag tänka — en för fondhandelsbyrå och en tredje för kanslibyrån. Kan man nu verkligen tänka sig, att med en sådan jämförelsevis tungrodd och, låt mig säga, byråkratiskt anlagd organisation det skulle kunna bli möjligt att nöjaktigt uppehålla och bevara den rent *personliga, intima* och *konfidentiella* karaktären i samfärdseln mellan allmänheten och bankernas representanter å ena sidan och bankinspektionen å den andra? Alldeles säkert icke, så vitt jag förstår. Och det en och annan gång så viktiga, personligt resoluta ingripandet komme säkerligen att få ge rum för ett officiellt skriftväxlande. Jag har i min reservation tillåtit mig anföra några exempel på de ömtåliga förhållanden, som kunna förekomma under en bankinspektörs verksamhet. Jag har även från börslagstiftnings-

kommitténs betänkande citerat ett uttalande av svenska bankföreningen — och den bör väl tillerkännas vitsord som sakkunnig på området — vari bankföreningen förklarar, att den helt instämde i vad förre bankinspektören yttrat beträffande vådorna av en sammankoppling av tillsynen över fondhandeln med bankinspektionen.

Vidare må erinras, vad också av statsrådsprotokollet framgår, att huru än tillsynsmyndigheten kommer att anordnas, statskassan icke behöver anlitas, liksom statsverket för det närvarande ej har några som helst kostnader för bankinspektionen, vilka kostnader bestridas som bekant av bankerna.

Slutligen tillåter jag mig understryka de sakkunnigas — börslagstiftningskommittéens — uttalande, att det synes ingalunda vara uteslutet, att man bereder möjlighet för den nya fondinspektionen att ernå kontakt med bankinspektionen på annan väg än genom att sammanföra dessa till ett stort ämbetsverk.

Herr talman, med den erfarenhet jag måhända har om bankinspektionen och dess verksamhet kan jag för min del icke annat än beklaga, om den nu av lagutskottets majoritet förordade sammankopplingen skulle komma till stånd, varigenom bankinspektionens hela ställning och värde enligt min mening i väsentlig mån bleve förringad. Jag anser därför, att lagutskottets i motiveringen å pag. 8 gjorda uttalande med anslutning till departementschefens uppfattning därom, att ifrågavarande kontroll bör förläggas till bankinspektionen, bör ur utlåtandet utgå och ersättas med följande ord, som återfinnas på sid. 35 i utlåtandet:

»Utskottet, som ej delar den av departementschefen uttalade uppfattningen om lämpligheten av ifrågavarande kontrolls förläggande till bankinspektionen, har ansett sig böra i detta sammanhang uttala sin anslutning till vad de sakkunniga i sitt betänkande föreslagit, eller att tillsyn över fondhandeln bör utövas av en för hela riket gemensam särskild myndighet.»

Greve S p e n s: Den ärade föregående talaren har uteslutande uppehållit sig vid frågan om anordnandet av den föreslagna tillsynsmyndigheten. Jag skall till en början be att få erinra, att denna fråga naturligtvis tillhör Konungens administrativa lagstiftning, och man skulle därför kunna anse, att, då själva lagförslaget icke innehåller några bestämmelser om organisationens beskaffenhet, utskottet ej skulle ha behövt göra något uttalande i fråga om den lämpliga organisationen. Utskottet har dock ansett sig böra göra detta, därför att finansministern i sitt anförande till statsrådsprotokollet, som bifogats den kungliga propositionen, har anhängit om riksdagens yttrande i detta ärende. Finansministern säger nämligen på sid. 35 i den kungliga propositionen:

»Därest den av mig sålunda uttryckta meningen skulle vinna anslutning av Eders Kungl. Maj:t och riksdagen, torde jag i sinom tid få tillfälle att återkomma till frågan om de förändringar i bankinspektionens organisation och den förstärkning av ämbetsverkets arbetskrafter, som må anses påkallade för dess övertagande av den

Lagförslag om
fondkommissionerörelse
m. m.
(Forts.)

nya uppgiften.» Vid detta förhållande har utskottet ansett sig böra göra ett uttalande i frågan.

Den föregående talaren har nu åberopat f. d. bankinspektören Benckerts och svenska bankföreningens auktoritet. Det är alldeles givet, att deras ord måste väga mycket i denna fråga, men även på den andra sidan finnas goda auktoriteter. Sålunda hava bankinspektionen, kommerskollegium samt ett flertal handels- och sjöfartsnämnder ävensom handelskammare uttalat sig för, att den nya fondinspektionen skall förläggas till bankinspektionen. Till och med i de flesta yttranden, som avgivits över de sakkunnigas förslag, har bankinspektionen förordats såsom tillsynsmyndighet. Särskilt torde det väga tungt, att kommerskollegium, som står fullt opartiskt i denna fråga och där yttrat sig under ämbetsmannansvar, förordat bankinspektionen.

Det är emellertid icke på auktoritetstro, som man bör bygga sin uppfattning i frågan, utan på ett noggrant bedömande av de skäl, som anförts på ömse sidor. Därvidlag synas mig de starkaste skälen tala för, att bankinspektionen skall bliva den nya tillsynsmyndigheten. Visserligen är det sant, såsom f. d. bankinspektören Benckert yttrat, att fondhandelskontrollen skulle komma att upptaga mycken tid för bankinspektören, som eljest kunde användas för hans uppsikt över bankerna, men om bankinspektionen organiseras så, som finansministern i statsrådsprotokollet till den kungliga propositionen föreslagit, torde bankinspektionen väl medhinna sin befattning med bankkontrollen. Men naturligtvis är det alltid en olägenhet, att bankinspektören icke kan personligen använda *hela* sin arbetstid för bankuppsikten. Herr Fant har framställt en del anmärkningar mot det stora ämbetsverk, som skulle upprättas. Men det är givet, att det har sina fördelar att utbygga ett redan befintligt ämbetsverk framför att upprätta ett nytt sådant; och då förutsättningar finnas för att bankinspektionen skall väl fylla sin uppgift även beträffande fondinspektionen, har utskottet ansett, att de olägenheter, som naturligtvis komma att medfölja ett så stort ämbetsverk, som föreslagits, ändå icke böra vara övervägande.

Det är nog så, som Skånes handels-, industri- och sjöfartskammare yttrat, att spekulationsaffärer i fondpapper och högbelåning av sådana papper icke kunna fullt överblickas och effektivt inspekteras, om icke inspektören äger möjlighet att ingående granska bankernas såväl fond- som utlåningsavdelningar; och att en särskild fondinspektör skulle ha makt att ingående genomgå bankernas låneportföljer och sålunda utöva jämväl bankinspektörens verksamhet, torde ej vara lämpligt. Med hänsyn till banksekretessen torde endast *en* ämbetsmyndighet böra få genomgå bankernas låneportföljer. Eljes skulle även en dubbel bankinspektion uppstå, som givetvis skulle föranleda stora besvär, kostnader och olägenheter såväl för bankerna som för statsverket. Man har visserligen talat om, att ett samarbete kunde etableras mellan särskilda fond- och bankinspektioner, men givet är, att ett dylikt samarbete icke kan ha samma verkan, som en enhetlig inspektion.

Vidare har man sagt, att för tillsyn av fondhandeln skulle fordras sakkunskap — det har även särskilt framhållits av herr Fant — av i viss mån annat slag än för tillsyn över bankrörelse. Då bankernas fondavdelningar redan nu äro underkastade bankinspektionens kontroll, måste ju emellertid även nu finnas sakkunskap hos bankinspektionen på fondhandelns område. Bankverksamheten och fondhandeln hava så många viktiga beröringspunkter, att det synes vara fördelaktigt med en gemensam inspektionsmyndighet för dem. Då, såsom jag nyss påpekade, vi redan nu hava ett ämbetsverk för inspektion av bankverksamheten, och detta ämbetsverk synes ha goda förutsättningar att med förstärkta arbetskrafter kunna effektivt övervaka fondhandeln, synes det mig vara riktigast att överlämna även detta övervakande åt bankinspektionen. Kostnaderna torde därigenom även bli mindre, än om en särskild fondinspektion skulle inrättas.

*Lagförslag om
fondkommissionens
rörelse
m. m.
(Forts.)*

Jag anser därför, herr talman, att kammaren bör godkänna utskottets i motiveringen till dess utlåtande intagna förslag till uttalande i fråga om organisationen av den föreslagna tillsynsmyndigheten för fondhandeln.

Efter härmed slutad överläggning godkändes nu föredragna paragraf.

2 §.

Godkändes.

3 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

Enskild person må erhålla tillstånd att idka fondkommissionsrörelse, så framt han

- 1) är berättigad att här i riket idka handel;
- 2) uppnått 25 års ålder;
- 3) företer intyg om minst tre års väl vitsordad tjänstgöring såsom biträde hos fondkommissionär eller kan genom annan under minst enahanda tidrymd utövad verksamhet anses hava vunnit för yrket nödig erfarenhet;
- 4) icke i övrigt enligt tillgängliga upplysningar finnes olämplig för yrket; samt
- 5) för den ifrågasatta rörelsen disponerar ett kapital av minst två hundra tusen kronor eller, där han avgivit sådan försäkran, som i 7 § avses, minst femtio tusen kronor.

Ej må dock tillstånd meddelas, därest den ifrågasatta rörelsen prövas kunna bliva till skada för det allmänna.

I avgiven reservation hade herr *Lagerkvist* på anförda skäl hemställt, att punkt 5) i 3 § måtte få följande lydelse:

- 5) för den ifrågasatta rörelsen disponerar minst två hundra tusen

Lagförslag om
fondkommissionärsrörelse
m. m.
(Forts.)

kronor eller, där han avgivit sådan försäkran, som i 7 § avses, minst femtio tusen kronor. Av det disponibla beloppet skall minst hälften vara eget kapital.

Herr Lagerkvist: Herr talman, mina herrar! Såsom av betänkandet synes, har jag ej kunnat vara ense med utskottet om lydelsen av denna paragraf i dess helhet. Jag har vid punkten 5 fogat en reservation, vari jag yrkat ett tillägg i sådant avseende, att den som söker erhålla tillstånd till fondkommissionärsrörelse skall visa sig ha ett visst *eget* kapital. Vad paragrafen i övrigt beträffar, tror jag, att man från affärshåll måste vara synnerligen belåten med de principer, som här komma till synes. Sedan lång tid tillbaka har det framstått som en nödvändighet att inom affärlivet bestämma vissa kompetensvillkor för en rörelses bedrivande, och det kan därför hälsas med tillfredsställelse, att i denna paragraf fastslås, även om det gäller ett specialområde, en fordran på viss kompetens.

I tredje punkten kräves en viss formell kompetens, som består i tjänstgöring såsom biträde hos fondkommissionär eller kunskap på området genom annan erfarenhet. I fjärde punkten kräves, om jag så får säga, en mera reell kompetens, och jag utgår ifrån, att prövningen i den delen huvudsakligen gäller den sökandes moraliska vederhäftighet för rörelsens utövande, vilken gör honom skickad att icke alltför lätt falla offer för de frestelser, som i särskilt hög grad förefinnas inom denna rörelse, och i dessa punkter har jag till fullo instämt. Men vad punkt 5) beträffar kan jag icke finna, att den föreslagna lydelsen är tillfyllestgörande. Det kan ju vara gott och väl att en person visar sig ha det förtroendet, att han kan upplåna ett visst kapital, 200,000 kronor, eller i händelse han förklarat sig icke annat än för andras räkning utöva rörelsen, 50,000 kronor, men jag förmenar, att denna bestämmelse är föga betryggande för uppdragsgivarna. De villkor, under vilka ett lån kan erhållas, kunna vara dels betungande, dels bindande, så att fondkommissionären i sin framtida rörelse icke är fri och obunden, och i tider av oro på penningmarknaden måste det givetvis vara en rätt osäker ekonomisk grundval, som departementschefen och de sakkunniga tala om, då i sådana tider lånen säkerligen ofta nog komma att uppsägas. Jag anser, att skall en fondkommissionär i någon mån ha en självständig ställning, bör han åtminstone ha *något* eget kapital. Erfarenheten torde också visa, att den, som har eget kapital och riskerar det i en affärsrörelse, visar större försiktighet i sina operationer och lägger sig mera vinn om att göra säkra beräkningar. Jag tror, att detta mitt uttalande kan intygas av envar, som har någon erfarenhet på affärlivets område.

Nu framhållas från andra håll andra utvägar. Stockholms handelskammare, svenska bankföreningen och även bankinspektionen och kommerskollegium förorda, att en blivande fondkommissionär skall deponera i taka händer det belopp, som här ifrågasättes, eller ock ställa motsvarande bankgaranti. Vad deponeringen beträffar måste

det anses vara till nackdel för nybegynnaren, om hans tillgängliga rörelsekapital på det sättet skulle dragas ifrån rörelsen, vilket skulle kunna förorsaka honom rätt avsevärda svårigheter och vad bankgarantien beträffar torde den möjligen åstadkomma. att vederbörande komme i ett visst beroende till en eller annan bank. Svenska fondhandelsföreningens styrelse har i sitt utlåtande yrkat på en allmän prövning av den sökandes ekonomiska förutsättningar för uppdraget och föreslår i detta avseende en allmän bestämmelse om, att sökanden skall ha »nödiga ekonomiska förutsättningar» eller »erforderligt kapital», möjligen med tillägg att detta kapital skall utgöra »minst 200,000 kronor». Detta uttalande kan ju anses innebära ett visst berättigande för min ståndpunkt, då dessa personer stå nära här omhandlade förhållanden och därför böra ha den största erfarenhet om, vad saken gäller.

Nu vill jag säga att såväl upplåning och deponering som eget kapital icke kan skapa fullt betryggande säkerhet för uppdragsgivarna. Men då jag förmenar, att den av mig föreslagna bestämmelsen är bättre ägnad att dels skapa den av departementschefen och de sakkunniga som nödvändig förutsatta ekonomiska grundvalen, och dels bidra till att skapa en relativ trygghet för uppdragsgivarna i allmänhet, kan jag icke finna annat än, att mitt krav på, att sökanden skall ha visst eget kapital, är för saken mest lämpligt. Här har varit en rädsla för, att dessa bestämmelser skulle skapa ett sken av garanti, som icke förefunnes i verkligheten. Jag tror icke, att den av mig föreslagna bestämmelsen i högre grad än andra skapar detta sken, men jag upprepar ännu en gång mitt antagande, att i verkligheten blir just bestämmelsen om eget kapital det som i längden hjälper uppdragsgivaren att erhålla den bästa garantien, och därför har jag gått fram på den linjen och yrkat, att den, som söker tillstånd till fondkommissionsrörelse skall av erforderligt belopp visa sig ha minst hälften *eg*et kapital. Ett bifall till detta mitt förslag förutsätter ändring i andra punkter och om det bifalles, kommer jag även att yrka bifall till dessa ändringar. Jag hemställer därför om avslag å utskottets hemställan i denna paragraf i vad den rör punkt 5) och bifall till paragrafen med den av mig i min reservation angivna lydelsen. Denna lydelse är å sidan 30 följande:

5) för den ifrågasatta rörelsen disponerar minst två hundra tusen kronor eller, där han avgivit sådan försäkran, som i 7 § avses, minst femtio tusen kronor. Av det disponibla beloppet skall minst hälften vara eget kapital.

Herr Å k e r m a n: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att med några ord få bemöta den siste ärade talaren och yrka bifall till utskottets förslag. Utskottet har för sin del ansett, att det icke går an att stadga, att vederbörande skall äga eget kapital, ty det vore någonting ganska egendomligt för svensk lagstiftning, om det beträffande en enskild person fordrades, att han skulle ha en viss förmögenhet för att få utöva en rörelse. Man skulle genom en sådan bestämmelse, såsom också de sakkunniga påpekat, utestänga en del

Lagförslag om
fondkommission-
sionsrörelse
m. m.
(Forts.)

kompetent folk från att vara yrkesutövare i denna bemärkelse. Man har ju icke med denna paragraf i lagen velat införa någon penninggaranti för allmänheten, ty det rör sig här om så oerhörda summor, som gå genom händerna på kommissionären, att även om han skulle äga någon förmögenhet, vore detta endast såsom en droppe i havet.

Herr Lagerkvist sade, att den är mera försiktig, som riskerar egna pengar. Jag undrar om detta är riktigt. Jag tycker, att han borde vara mindre rädd för att förlora sina egna pengar än andras. Nu är det ju så, att hela denna paragraf syftar till, att man skall få garanti för, att icke den som kanske i går var springpojke i dag kan bli fondmäklare, och därför fordrar man, att han skall visa, att han har disponibelt kapital och förtroende hos folk som vilja sätta rörelsen i gång, men man bör icke fordra att han skall ha egen förmögenhet.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande av nu ifrågavarande paragraf samt vidare därpå att paragrafen skulle godkännas med den ändring, som förordats i den av herr Lagerkvist vid paragrafen avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övertvägande ja besvarad.

4—11 §§.

Godkändes.

12 §.

Denna paragraf ägde följande avfattning:

Tillstånd att idka fondkommissionrörelse, som meddelats enskild person, vare förfallet:

1) om innehavaren av tillståndet upphör att vara berättigad att idka handel här i riket;

2) om han återbetalat upplånat kapital, som han för tillståndets förvärvande visat sig disponera, eller någon del därav utan att hava för tillsynsmyndigheten visat, att han efter återbetalningen för sin rörelse disponerar penningar till belopp som under 5) i 3 § sägs;

3) om han förlorat över en tredjedel av det kapital, han för tillståndets förvärvande visat sig disponera, och bristen icke blivit fylld inom tre månader efter det densamma yppades; ägande dock, när det erforderliga beloppet icke kan anskaffas inom sålunda stadgad tid, tillsynsmyndigheten, där särskilda omständigheter föreligga och fullgod realsäkerhet ställes för beloppet, medgiva rörelsens fortsättande tills vidare under tid, som av tillsynsmyndigheten bestämmes, dock ej över två år.

Vid förevarande paragraf hade reservation avgivits av herr *Hederstierna*, vilken, med instämmande av greve *Spens* och herr *Fager-*

lin, av anförda orsaker hemställt, att 12 § 3) måtte erhålla följande lydelse:

3) om han förlorat så stor del av det kapital, han för tillståndets förvärvande visat sig disponera, att återstoden understiger antingen hälften av samma kapital eller ock etthundrafemtio tusen kronor samt bristen icke blivit fylld inom tre månader efter det densamma yppades; ägande — — — två år.

Lagförslag om
fondkommissionersrörelse
m. m.
(Forts.)

Greve S p e n s: Vid denna paragraf har herr Hederstierna med instämmande av mig och herr Fagerlin anför en reservation, att tillstånd till idkande av fondkommissionsrörelse, som meddelats enskild person, skall vara förfallet, om han förlorar över $\frac{1}{3}$ av det kapital, han för tillståndets förvärvande visat sig disponera, och bristen icke blivit fylld inom 3 månader efter det densamma yppades. Detta stadgande avser tydligen det fall, att fondkommissionären, när han sökt tillstånd att utöva rörelsen, visat sig disponera över hela det kapital, han kunnat förfoga över. Detta behöver emellertid icke ske, och med hänsyn till det nu föreslagna äventyret kommer det säkerligen icke heller att ske. Påföljderna av ett olika förfarings sätt i detta avseende komma även att bliva vitt skilda.

Låt om oss tänka oss det fall, som åberopats i reservationen. Två fondkommissionärer disponera vid öppnandet av sina affärsrörelser vardera 3 miljoner kronor. Den ena visar för tillsynsmyndigheten, att hela hans kapital är disponibelt, och följden härav blir, att, om han förlorar en tredjedel av 3 miljoner eller 1 miljon, är hans tillstånd till utövande av fondkommissionsrörelse förfallet. Den andre däremot visar tillsynsmyndigheten, att han disponerar ett kapital av endast 200,000 kronor; men sedermera, för att väcka förtroende hos allmänheten, tillkännagiver han i sina annonser och styrker även, att han disponerar över 3 miljoner kronor. Med hänsyn till beskaffenheten av den av honom gjorda anmälan kan han emellertid förlora intill 2,866,667 kronor utan att det honom meddelade tillståndet förfaller. Ett stadgande med sådana konsekvenser måste synas mindre lyckligt. Det är ju en avsevärd skillnad mellan en miljon och 2,866,667 kronor. Ett sådant stadgande kommer säkert att inbjuda fondkommissionärer att göra stadgandet ganska illusoriskt.

Vi reser vanter hava även ansett, att den marginal av $\frac{1}{3}$ av det anmälda kapitalet, som av Kungl. Maj:t bestämts för den, som visat sig disponera ett stort kapital, är för snäv, i det att av honom innehavda värdepapper kunna under en baisseperiod tillfälligtvis sjunka betydligt utan att detta behöver motsvaras av en verklig värdeminskning. Vi ha också ansett, att det bör förefinnas en viss relation mellan det anmälda och det återstående kapitalet, och att fordringarna böra bliva strängare mot den, som endast anmält det erforderliga minimikapitalet. För sådant ändamål ha vi i reservationen avfattat förslag till ändrad lydelse av förevarande paragraf. Emellertid har i detta förslag insmugit sig ett fel, beroende på att, när vi skrevo detta förslag till stadgande i lagparagrafen, vi då icke

Lagförslag om
fondkommis-
sionsrörelse
m. m.
(Forts.)

tänkte på, att det enligt 7 § kan avgivas en särskild försäkran, som medför, att endast 50,000 kronor behöva disponeras av fondkommissionären. Jag anhåller därför herr talman, att få föreslå, att punkten 3 i 12 § kommer att få följande lydelse: »Om han förlorat så stor del av det kapital, han för tillståndets förvärvande visat sig disponera, att återstoden understiger antingen hälften av samma kapital eller ock 150,000 kronor *eller slutligen för det fall, som omförmäles i § 7, 25,000 kronor* samt bristen icke blivit fylld inom tre månader efter det densamma yppades: ägande — — — 2 år.»

Herr Å k e r m a n: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag även i denna punkt. Vi ha icke uppfattat denna paragraf som ett aritmetiskt räkneproblem, och även om den reservation som avgivits mot förmodan skulle bli godtagen, kvarstå dock åtskilliga svårigheter, vilka det icke kan falla mig in att trötta kammaren med att giva exempel på. Beträffande vad som omtalas i reservationen såsom något egendomligt rörande jämförelsen mellan en person som har 3 miljoner och en annan med några hundra tusen kronor, vill jag säga, att jag för min del tycker, att om den, som är i den lyckliga ställningen att äga 3 miljoner kronor, förlorar en miljon, han icke visat sig vara alltför skicklig fondmäklare, och att det icke är för mycket, om han får begära nytt tillstånd. Kan han då visa, att han råkat ut för olycka förbarmar sig nog tillståndsmyndigheten över honom och låter honom fortsätta med sina 2 miljoner. Jag tycker icke, att man här behöver göra några räkneexempel och jag tror, att paragrafen, sådan den är avfattad kommer att verka som en barometer på, huru vederbörande sköta sig och att detta ganska väl avspeglas med den avfattning lagutskottet givit paragrafen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Greve S p e n s: Jag ber att få tillägga till mitt föregående yttrande i fråga om denna paragraf, att samma yrkande, som jag nyss gjort, nämligen om bifall till reservationen med de ändringar jag föreslagit, även kommer att framställas i andra kammaren av herr Herdstierna.

Herr A l e x a n d e r s o n: Då jag delvis deltagit i detta ärendes behandling, ehuru jag icke kunde fullfölja deltagandet till slut, men varit med bland annat vid ventilerandet av föregående stadgande, ber jag att få uttala min anslutning till reservationen.

Jag hörde utskottets vice ordförande nyss gentemot denna reservation säga, att man med utskottets förslag skulle få ett stadgande, som gäve en viss barometer på, huru pass väl vederbörande fondmäklare skött sig. Jag ber att häremot få anmärka, att det snarare skulle bli en barometer på, huru pass försiktig han varit ifråga om att anmäla större eller mindre del av sitt disponibla kapital, då han öppnade sin rörelse. Om en fondmäklare haft 3 miljoner kronor som reservanterna antaga, men icke anmält mer än en

ringa del av detta kapital, därför att det var tillräckligt för utövande av fondkommissionsrörelse och en annan haft lika mycket, men anmält hela kapitalet och det i följd härav bli helt olika förutsättningar för att den ene eller den andre skall komma i den situationen, att han nödgas begära nytt tillstånd, synes mig den barometern verka på ett mycket otillfredsställande sätt. Det är för att justera den och få den att verka mera rationellt som reservationen kommit till, och jag kan icke finna annat än att den fyller detta syftemål ganska väl.

Lagförslag om
fondkommissi-
onsrörelse
m. m.

(Forts.)

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att rörande nu föredragna paragraf yrkats dels att densamma skulle godkännas, dels ock att paragrafen skulle godkännas med den ändring, som förordats i den av herr Hederstierna vid paragrafen afgivna reservationen, dock att näst framför orden »samt bristen icke blivit fylld» skulle insättas »eller slutligen för det fall, som omförmäles i 7 §, tjugufemtusen kronor».

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jämlikt berörda yrkanden samt förklarade sig finna propositionen på paragrafens godkännande vara med övervägande ja besvarad.

Greve *Spens* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 12 § i första lagutskottets i utlåtande nr 15 framställda förslag till lag om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes ifrågavarande paragraf med den av greve *Spens* under överläggningen föreslagna ändring.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 38;

Nej — 66.

13— 26 §§.

Godkändes.

27 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

Lagförslag om
fondkommis-
sionsörelse
m. m.
(Forts.)

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

För varje fondbörs skall finnas en av Konungen fastställd börsordning, som skall innehålla bestämmelser om:

1) villkoren för att bliva medlem av börsen;

2) de förutsättningar, under vilka medlem av börsen kan däri- från uteslutas;

3) antalet styrelseledamöter, tiden för deras befattningar, ordningen för styrelseval och grunderna för fattande av beslut inom styrelsen;

4) de slag av fondaffärer, som å börsen må avslutas;

5) villkoren för att fondpapper må å börsen göras till föremål för affärer;

6) det sätt, på vilket kursnoteringen skall äga rum;

7) storleken av den provision, börsmedlem äger åtnjuta å avtal, som han för annans räkning sluter å börsen;

8) de grunder, enligt vilka avgift skall erläggas för offentlig auktion å fondpapper, som å börsen förrättas på grund av börsstyrelsens jämlikt 56 § meddelade förordnande;

9) skiljemannaförfarande för avgörande av tvister rörande avtal, som ingåtts å börsen.

(i utskottets förslag:)

För varje fondbörs skall finnas en av Konungen fastställd börsordning, som skall innehålla bestämmelser om:

1) villkoren för att bliva medlem av börsen;

2) de förutsättningar, under vilka medlem av börsen kan däri- från uteslutas;

3) antalet styrelseledamöter, tiden för deras befattningar, ordningen för styrelseval och grunderna för fattande av beslut inom styrelsen;

4) villkoren för att fondpapper må å börsen göras till föremål för affärer;

5) storleken av den provision, börsmedlem äger åtnjuta å avtal, som han för annans räkning sluter å börsen;

6) de grunder, enligt vilka avgift skall erläggas för offentlig auktion å fondpapper, som å börsen förrättas på grund av börsstyrelsens jämlikt 56 § meddelade förordnande;

7) skiljemannaförfarande för avgörande av tvister rörande avtal, som ingåtts å börsen.

Beträffande denna paragraf hade reservation anmälts av herrar *Lindqvist* i Kosta, *Lindley*, *Hederstierna*, *Carlsson* i Frosterud och *Söderberg*, vilka icke funnit sig övertygade av de skäl, som av herr *Lamm* anförts i den av honom anförda motionen, att de viktiga ämnen, som omförmäldes under mom. 4) och 6) uti förevarande paragraf, borde undandragas prövning och beslut av Kungl. Maj:t, samt därför hemställt, att paragrafen måtte erhålla den lydelse, som av Kungl. Maj:t föreslagits.

Herr statsrådet *Thorsson*: Herr greve och talman! Vid behandlingen av denna proposition har utskottet i samtliga punkter följt propositionen utom vad angår bestämmelserna i föreliggande paragraf, där utskottet ansett sig böra göra en avvikelse från det

förslag, som utformulerats i propositionen. Paragrafen angiver ju vad börsordningen skall innehålla och i den delen har utskottet ansett sig böra utesluta tvenne punkter, den ena innehållande »de slag av fondaffärer som å börsen må avslutas» och den andra »det sätt, på vilket kursnoteringen skall äga rum». För sin åtgärd att utesluta dessa båda bestämmelser stöder sig utskottet dels på fondbörskommitterades uttalande ävensom på ett i ämnet av svenska fondhandlareföreningens styrelse avgivet utlåtande, dels ock på en av denna kammars ärade vice talman väckt motion, vari han framhåller, att »skulle det vara av någon som helst betydelse att i börsordningen intaga bestämmelser angående såväl de i punkt 4 som 6 angivna frågor, syntes det motionären uppenbart, att börsordningen härutinnan icke kunde innehålla allenast några få allmänna grunddrag, utan måste i dylikt fall lämna en tämligen fullständig och ingående redogörelse. För övrigt torde det för närvarande visa sig bliva för en börsstyrelse hart när omöjligt att ens i stora grunddrag fastslå vare sig formerna för noteringsförfarandet eller de olika slag av fondaffärer, som ansågs böra få förekomma.» För egen del anser utskottet, att ett bifall till motionen ej torde »förrycka den grundläggande principen om det allmännas inflytande på de bestämmelser som innehålla själva grundlinjerna för fondbörsens verksamhet.»

I fråga om den senare punkten har förutvarande departementschefen vid behandlingen av frågan om trustkommitterades betänkande till statsrådsprotokollet uttalat den meningen, att det vore lämpligast att åt börsstyrelsen överlåta avgörandet i fråga om kursnoteringen. Utskottets av mig nyss citerade uttalande om betydelsen av ett eftergivande av kontrollen i nu berörda punkt, synes enligt min uppfattning knappast hållbart. Till själva grundlinjerna höra ju bestämmelserna om vilka affärer som få å börsen avslutas och det sätt, på vilket kursnoteringen får äga rum. För närvarande avslutas å börsen endast två slags affärer, kassaaffärer och tidsaffärer. Det förefaller mig då ej möta några större svårigheter att i börsordningen fastslå huvuddragen av de affärer, som få avslutas. Särskilt med hänsyn till den utvecklingen, som terminsaffärerna tagit under senaste åren synes det mig påkallat att i lagen införas de moment Kungl. Maj:ts i kontrollsyfte föreslagit. I fråga om noteringsförfarandet erfordras för övrigt utförliga bestämmelser och torde även påkallas vissa ändringar och jämkningar. Emellertid tyckes mig här vara fråga om fondbörsens måhända viktigaste funktion. Bestämmelser i nu avgivna avseende finnas också i alla börsordningar; och ihågkommas bör även att enligt de föreslagna bestämmelserna i § 30 tillsynsmyndigheten kan, om erfordras medge avvikelser från de i § 27 stadgade villkoren. Under sådana omständigheter vill det verkliga förefalla, att Kungl. Maj:ts förslag, sådant det här sammanfogats, utgör ett sammanhängande helt, som i viss mån skulle rubbas, om den av utskottet uttalade uppfattningen skulle bli riksdagens.

Jag skulle därför för min del önska, att kammaren ville biträda Kungl. Maj:ts proposition i föreliggande paragraf.

Lagförslag om
fondkommis-
sionsrörelse
m. m.
(Forts.)

Lagförslag om
fondkommis-
sionsrörelse
m. m.
(Forts.)

Herr vice talmannen: Då jag är motionär med hänsyn till avfattningen av denna paragraf, och jag lyckats vinna majoritet inom utskottet för min hemställan, ber jag att få säga några ord för att förklara vad som föranlett mig att väcka denna motion.

Frågan gäller ju här fondbörsen, men det är alldeles klart — det framgår även av den kungl. propositionen — att här endast kan bli tal om *en* fondbörs tillsvidare, och det är fondbörsen i Stockholm. Då jag har äran att tillhöra fondbörskommittéerna, och för närvarande är deras ordförande, skall jag anhålla att få här klargöra den uppfattning, man där har med avseende på föreskrifterna i denna paragraf, sådan den föreligger i den kungl. propositionen.

Givet är ju, att en lagstiftning på detta område, som är så rörligt måste för att bli effektiv även vara smidig. Den måste kunna apteras efter dessa sig förändrande förhållanden, så att man vinner vad man med denna lagstiftning vill vinna, nämligen förekommande av de oarter, som kunna uppstå på fondbörsen.

Då de flesta av kammarens ledamöter icke torde hava sig bekant, hur det tillgår på fondbörsen med avseende på noteringsförfarandet, skall jag tillåta mig att klargöra detta med några ord.

Endast de fondpapper, som efter därom av börsmedlem gjord ansökan av fondbörskommittéerna godkänts och blivit vederbörligen inregistrerade, få förekomma till notering å fondbörsen.

Endast de banker och fondhandlare, vilka efter fondbörskommittéernas hörande blivit av handels- och sjöfartsnämnden såsom börsmedlemmar godkända, äga rätt att deltaga i den officiella noteringen.

Notering och försäljning av fondpapperen å fondbörsen äger huvudsakligen rum under tvenne upprop, det ena med början klockan 11 förmiddagen och det andra med början klockan halv två eftermiddagen. Om lördagarna sker endast ett upprop. De å börsen introducerade fondpapperen äro uppdelade på tre särskilda listor, den ena upptagande de mindre viktiga papperen — dit uppföras till en början och i regel alla nya papper — benämnes kurslista B och förekommer till notering endast tisdagar och fredagar under första uppropet, dock endast under förutsättning, att anmälan därom gjorts föregående dag, eller i trängande fall före klockan halv elva förmiddagen samma dag. Den andra listan, benämnd A II, upptager dels obligationer dels en del ur marknadssynpunkt likaledes icke i första planet stående papper, och förekommer denna till notering varje dag men endast vid andra uppropet. Den tredje listan omfattar dels viktigare bankpapper, dels särskilt ur marknadssynpunkt viktiga industri-, trafik- och rederiaktier. Av papperen å denna med A I benämnd lista, noteras bankpapperen dagligen allenast vid första uppropet, men de återstående dagligen vid såväl första som andra uppropet.

Själva noteringsförfarandet tillgår så, att börschefen eller den som i hans ställe leder börsen, uppropar alla de olika fondpapperen i den ordning, de äro på börslistorna upptagna. Så snart ett fondpapper uppropas, äger var och en av börsmedlemmarna nämna den

kurs, vartill han är villig uppträda som köpare eller säljare. Uppgifven köp- och säljkurs får höjas, resp. sänkas med lägst en krona beträffande papper, vars kurs överstiger 150 kronor, samt beträffande övriga papper med lägst 50 öre. Varje gång en kurs nämnes av köpare eller säljare skall den upprepas av ledaren. Då köpare och säljare mötas och följaktligen avslut kommer till stånd, skall ledaren nämna och i protokollet låta anteckna dels den kurs, vartill köpet skett, dels antalet försålda fondpapper och dels mellan vilka kontrahenter avslutet skett. Anmäla sig till ett värdepapper flera på en gång såsom köpare eller säljare, skall den äga företräde, som först anmält sig. Anmäla de sig samtidigt, skall beloppet eller antalet om möjligt delas dem emellan. Kan i ett värdepapper icke längre avslut komma till stånd, skall ledaren nämna och notera de slutkurser, vartill köpare och säljare finnas, ävensom namnen å de börsmedlemmar som satt dessa kurser. Detta förfarande är betydligt striktare än fallet är beträffande fondbörsen i Kristiania, där endast kursen noteras. Här åter antecknas allt detta, för att man icke skall få fingerade kurser utan kunna fastslå, vilka som vilja köpa och äro skyldiga att köpa till de pris, för vilka de anmält sig, och vilka som äro skyldiga att sälja till den kurs, för vilken de anmält sig såsom säljare. Skulle därvid en säljkurs nämnas, som avviker från köpkursen med mera än fem procent, då sistnämnda kurs utgör högst 1,000 kronor, eller med mera än tre procent, då köpkursen överstiger 1,000 kronor, får säljkursen icke noteras. Skulle en kurs komma att nämnas, vilken alltför mycket avviker från övriga, för samma papper under nästföregående börsdagar uppnådda kurser eller eljest uppenbarligen måste anses oriktig, äger börschefen förbjuda offentliggörandet av denna kurs och kan i övrigt genom anmälan till fondbörskommitterade få papperet för viss tid avfört från kurslistan.

Då i ett papper livligare omsättning uppstår, så att det för börsledaren visar sig ogörligt att kunna avgöra, vilken eller vilka av de ropande varit först eller samtidigt och därför böra tilldelas posten i fråga, äger han rätt avbryta upproppet och påbjuda fri förhandling i papperet i fråga. Om enligt ledarens förmenande köpare och säljare lyckats finna varandra, fortsättes upproppet på nytt med att samtliga köpare anmäla de under den fria förhandlingen gjorda affärerna, vilka införas i börsprotokollet, varefter papperet i fråga uppropas ånyo för eventuell notering av slutlig köp- och säljkurs.

Då den fria förhandlingen visat sig i hög grad tidsödande, särskilt under livliga börsdagar — såsom t. ex. fallet ofta varit med Grängesbergsaktierna, ett papper, som mycket omsättes på börsen — och medlemmarna för möjligheten att under fri förhandling lyckas avsluta några affärer, varit i hög grad beroende av sina platser i uppropssalen, då den som sitter närmare köparen exempelvis hör bättre och icke behöver ropa så mycket som de andra, har man sedan december 1918 på börsen börjat använda sig av ett elektriskt markeringsystem, vilket med matematisk noggrannhet kan inregistrera såväl de kurser, som sättas, som namnen å de medlemmar,

Lagförslag om
fondkommis-
sionsrörelse
m. m.
(Forts.)

vilka satt kurserna, samt — vilket för ledningen är det viktigaste och svåraste att avgöra — den inbördes ordningen noterarna erellen. Tack vare detta system har nu fri förhandling visat sig vara obehörlig och komma sedan systemet hunnit bliva till fullo sluttjusterat och slutexperimenterat även en del andra olägenheter, som auktionssystemet medfört, att försvinna.

Sedan första uppropet avslutats pågår i fria förhandlingssalen den s. k. mellanbörsen, i vilken icke blott börsmedlemmarna utan även de s. k. outsiders — särskilda av nämnden godkända mäklarfirmor, som icke få deltaga i ropen men i den fria handeln — äga rätt deltaga. Härunder förekomma även försäljningar och utbud av icke introducerade fondpapper.

Andra uppropet börjar med att A II-listans papper ropas, varefter turen kommer till de å lista A I uppförda industri-, trafik- och rederiaktierna. I fråga om sistnämnda papper börjar noteringen med att ledaren högt anger de senast i papperet i fråga anmälda betalningskurserna. Andra uppropets notering i övrigt tillgår på enahanda sätt som under första uppropet.

Jag har velat klargöra detta, såvitt det varit mig möjligt, för första kammaren, så att var och en skall kunna förstå, att det är en ganska invecklad och tämligen delikat procedur, som det gäller att lagstifta för.

Nu förhåller det sig så, att den ordning, som för närvarande tillämpas, icke alltid funnits, utan den har tillkommit efter åtskillig tids — tio till tolv års — experimenterande med ständiga försök att aptera börsen efter förhållandena sådana de utvecklade sig.

Vi ha här stått i en mycket kraftig utveckling. Såvitt jag minnar mig, ha siffrorna stigit på följande sätt. År 1911 uppgick omsättningen till 180 miljoner kronor på börsen. 1912 uppgick den till ungefär det dubbla, och nu under krigsåren har den stigit ännu högre. Jag har icke ännu siffrorna för 1918, men 1917 uppgick den till över 1 miljard. Det är alltså stora summor, som det här gäller, och det kommer då an på att ordna det hela, så att det går på ett smidigt och lämpligt sätt. Därför är det också nödvändigt att fondbörskommitterade allt som oftast ingripa. Jag har här en promemoria som visar, huru ofta noteringsförfarandet måst ändras under de gångna åren. Jag skall icke trötta kammaren med att läsa upp den — dessa saker äro för övrigt ganska invecklade och fordra en närmare kännedom om fondbörsen för att man skall förstå innebörden därav — men jag vill fästa uppmärksamheten på att endast under 1918 vid åtta olika tillfällen man måst på grund av omständigheter, som förekommit, och för att kunna möta en del oarter, som visat sig. göra lika många förändringar i avseende på noteringsförfarandet. Under sådana förhållanden kan man väl icke tväcka annat än att det är väl omständligt att för varje sådan förändring gå till Kongl. Maj:t. Detta är för övrigt så mycket mindre behörligt som meningen är att den inspektionsmyndighet, som kommer att inrättas, skall, såvitt jag förstår, därligen följa händelserna på fondbörsen. Nu har ju här föreskrivits, att fondbörsen skall

före den 1 juni 1920 gå in med förslag till börsordning. Man skall sålunda på det hela taget fixera, huru man önskar bestämmelserna. Man kan då tänka sig, att man gör det i något grövre drag med hänsyn till de två punkter i Kungl. Maj:ts proposition, mot vilka jag nu opponerat mig, men ett sådant förfarande tjänar ingenting till, ty man måste hava bestämda och klara, men även smidiga och därför lätt föränderliga stadganden i dessa frågor just med hänsyn till att lätt kunna hindra åtgärder på börsen från medlemmars sida, vilka icke äro vad man kallar justa.

Förhållandena äro för övrigt sådana, att det icke blott är fondbörskommitterade som besluta, utan vi hava sedan ett par år en börschef, och han har fullmakt att på egen hand vidtaga anordningar, som han finner lämpliga, med skyldighet för honom att sedan underställa dem fondbörskommitterades avgörande. Det förefaller mig då särdeles olämpligt, om man skulle göra hela denna apparat så tung, att man i sådana fall som jag här omnämnt skulle anse behövt för börsen att gå till Kungl. Maj:t för att få en förändring till stånd. Detta är dock något som man får lägga i börsledningens hand, och denna ledning är efter Kungl. Maj:ts proposition mycket väl avvägd och betydligt bättre avvägd än efter sakkunnigas förslag. Enligt sistnämnda förslag skulle styrelsen för börsen vara sammansatt på det sätt, att $\frac{3}{5}$ av styrelsen vore valda av börsmedlemmarna, $\frac{1}{5}$ av handelskammaren i Stockholm och $\frac{1}{5}$ av stadsfullmäktige. Kungl. Maj:t har ordnat på ett mera betryggande sätt först genom att förbehålla sig rätt att tillsätta ordförande och suppleant för ordföranden och vidare genom att föreslå, att styrelsen skall tillsättas så, att $\frac{1}{4}$ väljes av banker, vilka äro intresserade på fondbörsen, $\frac{1}{4}$ av mäklare, $\frac{1}{4}$ av handelskammaren och $\frac{1}{4}$ av stadsfullmäktige.

Vad sedan punkt 4) i Kungl. Maj:ts förslag beträffar, skulle man där ange de slag av fondaffärer, som å börsen må avsutas. Varför man ställt sig tveksam i fråga om detta stadgande är, att man icke kunnat komma till någon klarhet med avseende på anordnandet av terminsaffärer. Det finnes nu visserligen föreskrifter i börsordningen om detta, men de äro av den art, att ingen ansett sig kunna beragna sig av dem. Man har tänkt sig att man skulle studera förhållandena i utlandet — men tiden är icke särdeles gynnsam för sådant — och på detta sätt få någon klarhet om huru man skall ordna dessa tidsaffärer.

Ett visst behov av snabb kontroll har också gjort sig gällande. Jag förmodar, att herrarna läst i tidningarna, hurusom det på börsen förekommit s. k. blankningsaffärer, spekulation i baisse, vilka tillkommit alldeles emot börsreglerna och som innebära något, vilket borde beivras. Men det kan man icke göra på annat sätt än genom att införa välordnade terminsaffärer och på det sättet kunna möta dessa övergrepp. Även har man tänkt införa valutaaffärer på börsen.

När man nu skall skriva till Kungl. Maj:t angående ordnandet av förhållandena på börsen så tidigt som i början av år 1920, har man icke fått klart för sig den definitiva anordningen av dessa saker.

Lagförslag om
fondkommissionens
styrelse
m. m.
(Forts.)

Lagförslag om
fondkommis-
sionsörelse
m. m.
(Forts.)

Faktiskt låter det ju nu, som om man blott ärnade göra kassaaffärer, men jag misstänker, att det göres en och annan affär som icke kan hänföras under den rubriken. Det är något, som man måste söka att mota på ett eller annat sätt. Men då man icke kan hinna komma in till Kungl. Maj:t och göra förslag inom föreskriven tid, huru terminsaffärerna eller valutaaffärerna skola ordnas, är det på den grund som man önskat, att 4 punkten i § 27 av Kungl. Maj:ts proposition skulle bortfalla. Meningen från fondbörskommitterades sida är ju att söka ordna det hela på ett så tillfredsställande sätt som möjligt. Deras strävan har verkligen i allo gått ut på detta. Den fondbörschef, som för närvarande finnes, är en mycket duktig, intelligent och vaken man, och han är nog i fråga om sitt ingripande minst lika obunden som en blivande inspektion kan komma att vara.

Detta är ett område på vilket det är ganska svårt att lagstifta, och man bör icke lagstifta så, att man genom lagstiftningen alltför mycket binder och gör formerna alltför tunga och omöjliga. Ty vad man nu egentligen vill syfta till, med de regler, som normera en fondbörs, är först och främst att den skall utgöra ett stöd för allmänheten med avseende å tillförlitliga kursnoteringar och vidare att man kan vidtaga sådana anordningar, att köpare och säljare med lätthet finna varandra, så att börsen alltid blir den plats, där huvuddelen av fondaffärerna avslutas.

Det målet tror jag att man lättast vinner, om man i denna punkt följer utskottets förslag, till vilket jag, herr greve och talman, ber att få yrka bifall.

Herr Bäckström: Den utförliga redogörelse för fondbörsnoteringen, som herr vice talmannen nyss lämnade, synes mig i någon mån ägnad att villa bort det huvudsakliga i denna fråga. Det kan väl icke ifrågasättas, att den blivande börsordningen skall vara så formulerad, att den skall upptaga alla de detaljer och bestämmelser, som vi nyss hörde relateras. Huvudsaken är väl här dock att regeringen skall få sista ordet, då det gäller att bestämma, vilka slags affärer, som få göras på fondbörsen, jag syftar i främsta rummet på terminsaffärerna, på frågan om huruvida det skall få göras affärer på tid eller icke. Ur den synpunkten synes det mig, att man icke kan avvisa den tanke, som upptagits i kommittébetänkandet och regeringens proposition, nämligen att, då det gäller så viktiga saker, regeringen dock skall hava avgörandet. Jag ber därför att få yrka bifall till den av herrar Lindqvist i Kosta, Hederstierna m. fl. avgivna reservationen.

Frilherre Langenskiöld: En föregående talare har utförligt redogjort för fondbörskommitterades uppfattning i denna fråga och framhållit de synpunkter, som för dem varit ledande då de föreslagit, att ur den blivande lagen måtte uteslutas vissa föreskrifter, som av Kungl. Maj:t angivits för tillstånd att öppna fondbörs. Jag har ganska länge haft den äran att vara ledamot av

Stockholms handels- och sjöfartsnämnd och av fondbörskommittéerade och har därför kunnat samla någon erfarenhet i ämnet. Min uppfattning är den, att det vore synnerligen önskvärt, att det, åtminstone en följd av år framåt, måtte lämnas styrelsen för fondbörsen i Stockholm en viss frihet att ordna dessa frågor.

Lagförslag om
fondkommis-
sionsrörelse
m. m.
(Forts.)

Det är för närvarande så, att handels- och sjöfartsnämnden är den bestämmande myndigheten beträffande fondbörsen, och att nämnden utser fondbörskommittéerade såsom de närmast ledande. Båda dessa institutioner stå i livligt samarbete med varandra, men i alla fall visade det sig under loppet av några år synnerligen svårt för handels- och sjöfartsnämnden att själv direkt handlägga en hel del ärenden rörande börsen och nämnden lämnade därför fondbörskommittéerade frihet att temporärt ordna förhållandena och först sedermera, då det vunnits viss erfarenhet i saken, inhämta handels- och sjöfartsnämndens bekräftelse härå.

Nu är visserligen här föreslaget, att fondinspektionen skulle få rätt att medgiva temporära förändringar och temporära anordningar. Jag vågar emellertid påstå, att det skulle kännas såsom ett avsevärt tvång för den blivande börsstyrelsen, ifall den i alla förekommande fall vore tvungen att inhämta inspektionens medgivande för förändringar, som kunde bliva erforderliga för ett experimenterande fram till de mest lämpliga föreskrifterna. Inspektionen finge naturligtvis lov att varje gång taga frågan under övervägande och söka sätta sig in i de föreliggande detaljändringarna. Men man kan icke begära, att inspektionen skall hava samma erfarenhet i dessa detaljfrågor, som den ledande börsstyrelsen, och i alla fall bleve det tidsutdräkt och omgångar.

Jag anser, det således önskvärt, att åtminstone ännu en tid framåt lagen avfattas så, som utskottet föreslagit, och jag ber därför få tillstyrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på godkännande av utskottets förslag till nu förevarande paragrafs lydelse samt vidare på antagande av det förslag, som inreddades i den av herr Lindqvist i Kosta m. fl. vid paragrafen avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

28 och 29 §§.

Godkändes.

30 §.

Denna paragraf hade avfattats på följande sätt:

Lagförslag om
fondkommis-
sionsrörelse
m. m.
(Forts.)

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

Med tillsynsmyndighetens tillstånd må børsstyrelsen för viss tid meddela bestämmelser, som innebära avvikelser från børsordningen i de ämnen, vilka omförmålas under 1), 2), 4), 5), 6) och 9) i 27 §.

(i utskottets förslag:)

Med tillsynsmyndighetens tillstånd må børsstyrelsen för viss tid meddela bestämmelser, som innebära avvikelser från børsordningen i de ämnen, vilka omförmålas under 1), 2), 4) och 7) i 27 §.

Vid förevarande paragraf hade reservation anmälts av, utom andra, herr *Rogberg*, greve *Spens* och herr *Fagerlin*, vilka ansett paragrafen böra erhålla följande lydelse:

Med tillsynsmyndighetens tillstånd må børsstyrelsen för viss tid meddela bestämmelser, som innebära avvikelser från børsordningens föreskrifter med undantag allenast av dem, som angå under 3), 5) och 6) av 27 § omförmålda ämnen.

Herr *Rogberg*: Som kammarens ledamöter finna, äro vid denna paragraf avgivna två reservationer. Jag behöver väl icke påpeka, att det endast är en formell skillnad mellan dessa och att, efter det beslut, som kammaren nyss fattat beträffande 27 §, endast den av greve *Spens* m. fl. avgivna reservationen kan komma under beaktande.

Jämlikt den nyss av kammaren beslutade 27 §, skall en av Kungl. Maj:t fastställd børsordning finnas, innehållande vissa uppgivna bestämmelser; men denna børsordning kan naturligtvis innehålla bestämmelser utöver dem, som nödvändigtvis skola finnas i densamma. Från flertalet av de bestämmelser, som med nödvändighet skola vara upptagna i børsordningen kan børsstyrelsen med tillsynsmyndighetens tillstånd medgiva dispens. Nu har lagrådet hemställt, att denna dispensrätt må utträckas jämväl till de bestämmelser, vilka Kungl. Maj:t kan införa i børsordningen, ändock att dessa bestämmelser icke äro av sådan art, att de nödvändigt skola finnas i densamma. Denna lagrådets uppfattning har syntts reservanternas riktig. Kungl. Maj:t har i propositionen vänt sig emot lagrådet och förklarar, att det icke torde vara lämpligt, att børsstyrelsen medgives dispensrätt till bestämmelser, som Kungl. Maj:t ansett behöfliga att införas i børsordningen. Men de bestämmelser, som Kungl. Maj:t tilläventyrs kan komma att införa torde avse mindre viktiga punkter, och följaktligen dispensrätten beträffande dem vara i sin ordning. Till denna dispensrätt torde finnas så mycket större skäl, som förhållandet är det, såsom herr vice talmannen nyss påpekat, att Kungl. Maj:t skall hava ett avsevärt inflytande vid børsstyrelsens tillsättande och børsstyrelsen sådan den skall bliva tillsatt, torde bliva på ett synnerligen tillfredsställande sätt utsedd och följaktligen dispensera endast med god urskiljning.

Jag tillåter mig, med förklaring, att denna sak icke kan anses vara av större betydelse, att yrka bifall till den av mig, greve *Spens* och herr *Fagerlin* avgivna reservationen.

Herr Å k e r m a n: Herr greve och talman, mina herrar! Denna fråga är av mycket underordnad betydelse. Jag vill bara nämna, att anledningen till att utskottsmajoriteten ställt sig som den gjort var, att den icke tyckte det vara formenligt att meddela dispens i fråga om ämnen, som man icke visste, vilka de kunde vara. Det var att lämna en sorts *carte blanche*, som man icke vågade sig på. Men jag får säga, att det finns ganska goda skäl också för den andra åsikten, så att om kammaren skulle fatta ett beslut i den riktning den siste ärade talaren påyrkade, skall jag för min del bära det med mycket jämnmod.

Lagförslag om
fondkommis-
sionsrörelse
m. m.
(Forts.)

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på nu föredragna paragraf annat yrkande ej förekommit, än. av herr *Rogberg*, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den av honom, greve *Spens* och herr *Fagerlin* vid paragrafen avgivna reservationen.

Sedermera gjordes propositioner, först på lagrummets godkännande enligt utskottets förslag samt vidare på bifall till herr *Rogbergs* berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

31—37 §§.

Godkändes.

38 §.

Denna paragraf hade föreslagits att lyda sålunda:

Tillsynsmyndigheten skall vara gemensam för hela riket.

Jämte de uppgifter, som eljest i denna lag omförmälas, har tillsynsmyndigheten att verka för att fondhandeln och fondbörssamheten i riket äga rum på ett tillfredsställande sätt samt att föreslå de ågärder, vilka i sådant hänseende kunna vara påkallade.

Närmare bestämmelser om tillsynsmyndighetens organisation och verksamhet meddelas av Konungen.

Vid förevarande paragraf hade herr *Fant* avgivit en reservation, som inleddes på följande sätt:

»Det nu föreliggande lagförslaget grundar sig i det stora hela på ett av särskilt tillkallade sakkunniga — den s. k. börslagstiftningskommittén — den 20 mars 1918 avgivet betänkande med förslag till lag om fondkommissionsrörelse och fondbörssamhet.

I en viktig del, avseende den föreslagna *kontrollens förläggning* (38 §), har man nu frångått de sakkunnigas enligt mitt förmenande väl motiverade förslag och anslutit sig till en reservants, den *nuvarande* bankinspektörens, uppfattning. De sakkunniga föreslogo nämligen, att kontrollen över fondkommissionärer och fondbörser skulle omhänderhavas av en särskild statsmyndighet, kallad fondinspektionen, under det att reservanten-bankinspektören ansåg, att

Lagförslag om
fondkommis-
sionsrörelse
m. m.
(Forts.)

denna kontroll borde anförtros åt bankinspektionen. Utskottet har nu i sin motivering (pag. 8), lika med föredragande departementschefen i dennes yttrande vid den kungl. propositionens utlåtande till riksdagen, uttalat sig för kontrollens överlåtande åt bankinspektionen.»

Utskottets åsyftade uttalande, som förekom mitt på sid. 8 i det tryckta utlåtandet, hade följande lydelse:

»Utskottet har ansett sig böra i detta sammanhang uttala sin anslutning till den av departementschefen uttalade uppfattningen därom, att ifrågavarande kontroll bör förläggas till bankinspektionen.»

Av skäl, som i fortsättningen av reservationen närmare utvecklats, hade reservanten för sin del ansett, att, på sätt de sakkunniga föreslagit, tillsyn över fondhandeln borde utövas av en för hela riket gemensam *särskild* myndighet, och att utskottets i motiveringen å pag. 8 gjorda uttalande med anslutning till departementschefens uppfattning därom, att ifrågavarande kontroll borde förläggas till bankinspektionen, borde ur utlåtandet utgå och ersättas med följande ord:

»Utskottet, som ej delar den av departementschefen uttalade uppfattningen om lämpligheten av ifrågavarande kontrolls förläggande till bankinspektionen, har ansett sig böra i detta sammanhang uttala sin anslutning till vad de sakkunniga i sitt betänkande föreslagit, eller att tillsyn över fondhandeln bör utövas av en för hela riket gemensam *särskild* myndighet.»

Herr Fant: Herr greve och talman! Med åberopande av det anförande, jag hade vid principdebatten efter föredragningen av 1 §, och utan att föreslå någon ändring av ordalydelsen i föreliggande 38 §, som lämnar den frågan öppen, var tillsynsmyndigheten skall förläggas, ber jag, herr talman, att, i överensstämmelse med de sakkunniges åsikt och i likhet med vad jag i min reservation yrkat, få hemställa, att utskottets i motiveringen å pag. 8 gjorda uttalande med anslutning till departementschefens uppfattning därom, att ifrågavarande kontroll bör förläggas till bankinspektionen, måtte ur utlåtandet utgå och ersättas med följande ord: »Utskottet, som ej delar den av departementschefen uttalade uppfattningen om lämpligheten av ifrågavarande kontrolls förläggande till bankinspektionen, har ansett sig böra i detta sammanhang uttala sin anslutning till vad de sakkunniga i sitt betänkande föreslagit, eller att tillsyn över fondhandeln bör utövas av en för hela riket gemensam *särskild* myndighet.»

Greve Spens: Under åberopande av vad jag under principdebatten anförde med avseende å motiveringen ber jag få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att, förutom beträffande motiveringen, till vilken han ville återkomma efteråt, hade rörande den under behandling varande paragrafen endast yrkats, att densamma skulle godkännas.

Lagförslag om
fondkommissionörrelse
m. m.
(Forts.)

På härefter gjord proposition godkändes ifrågavarande paragraf.

Vidkommande motiveringen, fortsatte herr talmannen. hade yrkats *dels* att utskottets i motiveringen mitt på sid. 8 i det tryckta utlåtandet gjorda uttalande angående viss kontrolls förläggande till bankinspektionen skulle godkännas, *dels ock*, av herr *Fant*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom vid 38 § av förevarande lagförslag avgivna reservationen

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa yrkanden samt förklarade sig anse propositionen på godkännande av utskottets ifrågakomna uttalande vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Fant* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner första lagutskottets i utlåtande nr 15 i motiveringen mitt på sid. 8 gjorda uttalande angående viss kontrolls förläggande till bankinspektionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Fant* vid 38 § av lagförslaget om fondkommissionsrörelse och fondbörsvärksamhet angivna reservation.

Vid slutet av den häröwer anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja—77;

Nej—31.

39—52 §§.

Godkändes.

53 §.

Förevarande paragraf lydde:

Denna lag skall lända till efterrättelse jämväl för dem, som vid lagens ikraftträdande redan äro i utövning av fondkommissionsrörelse, med nedan angivna undantag:

1) Fondkommissionär, som börjat sin rörelse senast den 30

Lagförslag om
fondkommission-
sionsrörelse
m. m.
(Forts.)

april 1918, må utan särskilt tillstånd bedriva densamma till den 1 januari 1921.

2) Fondkommissionär, som börjat sin rörelse efter den 30 april 1918 men innan lagens ikraftträdande, må, där han senast den 7 januari 1920 hos vederbörande myndighet söker tillstånd att idka fondkommissionsrörelse, utan särskilt tillstånd fortsätta rörelsen, till dess ansökningen hunnit prövas.

3) Beträffande fondkommissionär, som avses under 1) eller 2), skola bestämmelserna i 9 § icke under den tid, rörelsen må utövas utan särskilt tillstånd, äga tillämpning, där ej fråga är om bankaktiebolag eller solidariskt bankbolag.

4) Har enskild person eller handelsbolag utan kommanditdelägare eller med högst två sådana delägare bedrivit fondkommissionsrörelse under minst fem år före den 1 januari 1920, må, när synnerliga skäl därtill äro, tillstånd meddelas till rörelsens fortsatta utövande efter den 1 januari 1921, även om det kapital, som för rörelsen disponeras, icke uppgår till föreskrivet belopp.

I fråga om denna paragraf hade reservation avgivits av herr *Hederstierna*, som, med instämmande av herr *Rogberg*, greve *Spens* och herr *Fagerlin*, anfört:

»Då i bolagsordning för bankaktiebolag och solidarisk bankbolag skall angivas de rörelsegrenar, bolaget må utöva, hava dylika bolag, som driva fondkommissionsrörelse, av Kungl. Maj:t genom stadfästelse av bolagsordningen meddelat tillstånd härtill för den tid, som den beviljade oktrojen räcker, eller således högst 10 år. Då nu förenämnda lagförslag icke innehåller något undantag för dessa bolag att fortfarande driva sin berörda rörelse under oktrojtiden, berövar förslaget följaktligen bolagen den rättighet, desamma i enlighet med nu gällande föreskrifter erhållit. Då en sådan lag följaktligen skulle bliva av retroaktiv verkan och icke synes vara grundad på sunda och riktiga lagstiftningsprinciper, får jag hemställa, att förevarande paragraf måtte erhålla följande lydelse:

Denna lag skall lända till efterrättelse jämväl för dem, som vid lagens ikraftträdande redan äro i utövning av fondkommissionsrörelse, med nedan angivna undantag:

1) För bankaktiebolag eller solidariskt bankbolag, som före dagens ikraftträdande erhållit viss tids tillstånd till idkande av fondkommissionsrörelse, vare nytt tillstånd för rörelsens bedrivande under den medgivna tiden icke erforderligt.

2) Fondkommissionär, som börjat sin rörelse senast den 30 april 1918 — — — 1921.

3) Fondkommissionär, som börjat sin rörelse efter den 30 april 1918 — — — prövas.

4) Beträffande kommissionär — — — bankbolag.

5) Har enskild person — — — belopp.»

Greve *Spens*: I den nu föreliggande lagen har ånyo, liksom

det förut under denna riksdag inträffat i fråga om ett annat lagförslag, åt lagbestämmelser givits retroaktiv verkan.

Enligt banklagarna skola nämligen i bolagsordning för bankbolag angivas de rörelsegrenar, som bolaget må utöva. Nu befintliga bankbolag, som driva fondkommissionsrörelse, hava vid sådant förhållande redan genom deras av Kungl. Maj:t fastställda bolagsordning erhållit tillstånd att utöva sådan verksamhet för den tid, som den beviljade oktroyen räcker, vilket är högst 10 år.

Då nu föreliggande lagförslag icke innehåller något undantag för dessa bolag att fortfara med sin rörelse under oktroytiden, skulle de enligt lagförslaget berövas den rättighet, desamma i enlighet med nu gällande lag erhållit. En sådan lagstiftning är, såsom redan förut flera gånger framhållits i denna kammare, icke grundad på sunda och riktiga lagstiftningsprinciper. Vi reserveranter inom utskottet hava därför föreslagit ändrad lydelse av denna § för att undgå en sådan oriktighet.

I den i reservationen föreslagna förändrade lydelsen vill jag emellertid föreslå en modifikation. Det kan nämligen hända, att ett bankbolag ej begagnat sig av sin rätt enligt bolagsordningen att utöva fondrörelse vid ett eller flera kontor. En sådan bank bör ej vid dessa kontor få öppna en dylik rörelse.

Jag hemställer därför, herr talman, om bifall till reservationen med den förändring, att undantaget under punkt 1) erhåller följande lydelse, som reservanten, herr Hederstierna, jämväl kommer att föreslå i andra kammaren:

»För bankaktiebolag eller solidariskt bankbolag, som förelagens ikraftträdande erhållit viss tids tillstånd till idkande av fondkommissionsrörelse, vare nytt tillstånd under den medgivna tiden icke erforderligt för rörelsens bedrivande å de orter, där den utövades vid ingången av år 1919.»

Herr Å k e r m a n: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag under erinran om att lagrådet icke funnit anledning till anmärkning i denna punkt. Det är ju en ren bagatell, det rör sig om, nämligen att vederbörande skola begära nytt tillstånd att få utöva rörelsen. Om de hava skött sig ordentligt, så vägras detta säkerligen icke. Skulle man däremot finna, att rörelsen blir till skada för det allmänna, få de avslag, och det tycker jag vara fullt i sin ordning. Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr R o g b e r g: Jag ber få instämma i greve Spens yrkande och hemställa om bifall till reservationen, sådan som han framlagt densamma. Det gäller, alldeles som den föregående talaren uttryckte sig, en tämligen obetydlig sak, men lagstiftaren bör endast med varsamhet gå fram på den väg, som leder därhän, att man ger retroaktiv verkan åt civila lagar. Ifråga om det rent materiella på förevarande område stå reservanterna icke på någon annan stånd-

Lagförslag om
fondkommissioner
rörelser
m. m.
(Forts.)

Lagförslag om
fondkommis-
sionsrörelse
m. m.
(Forts.)

punkt än utskottet. Reservanterna gilla fullkomligt den förut beslutade 15 §, vars innehåll är det, att om vederbörande icke sköter sig, så blir han berövad sin rätt att utöva ifrågavarande verksamhet. Den omständigheten, att, såsom den föregående talaren anförde, lagrådet icke gjort någon anmärkning mot denna §, bör icke hindra kammaren att ansluta sig till reservationen, vilken såsom förut sagts, är grundad på lagstiftningsprinciper, som torde vara riktiga.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter jämlikt de i avseende på nu förevarande paragraf framställda yrkanden gjordes propositioner, först på godkännande av paragrafen samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Hederstierna vid paragrafen avgivna reservationen, dock att sista delen av det med 1) betecknade undantaget skulle avfattas sålunda: »vare nytt tillstånd under den medgivna tiden icke erforderlig för rörelsens bedrivande å de orter, där den utövades vid ingången av år 1919»; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Övriga delar av utskottets ifrågavarande lagförslag.

Godkändes.

Förslaget till lag om ändring i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse.

Godkändes.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Vid ånyo skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 16 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till dels förordning om ändrad lydelse av 5, 12 och 23 §§ i stadgan om skjutsväsendet den 22 juni 1911, dels förordning med vissa tillfälliga bestämmelser i fråga om skjutsväsendet, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 38, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt arrendatorer, torpare och deras vederlikar av utsträckt rätt till jakt och fiske för husbehov.

Om utsträckt rätt för arrendatorer m. fl. till jakt och fiske för husbehov

Med föranledande av ifrågavarande, inom andra kammaren av herr *Vennerström* väckta motion, nr 80, hade utskottet i nu föredragna utlåtande på andragna grunder hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och i vad mån utsträckt rätt till jakt och fiske för husbehov skulle, utan skada för en rationell jakt- och fiskevård, kunna beredas arrendatorer, torpare och deras vederlikar i Norrland och Dalarne, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

Vid utlåtandet fanns fogad en reservation av herr *Ericsson*, *Aaby*, greve *Wachtmeister*, herr *Barthelson*, friherre *Silfverschiöld* och herr *Ohman*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava viss angiven lydelse och att utskottet bort hemställa, att förevarande motion ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Ericsson*, *Aaby*: Som herrarna finna, har jag med flera ledamöter av utskottet anmält reservation vid detta jordbruksutskottets betänkande, och jag ber därför att med några ord få motivera detta. Motiven framgå av innehållet i reservationen, men jag vill endast understryka, att här är fråga om att åt arrendatorer och torpare skulle ges rätten att idka jakt till husbehov på sina områden. Motionären har velat utsträcka det så, att rätten skulle gå även utanför deras områden på jordägarnas mark i övrigt, men det har utskottet icke velat vara med om. Ej heller har utskottet velat vara med om att rätten skulle utsträckas till södra Sverige utan inskränkt den till Norrland och Dalarne. Men även där ha vi reservanter ansett, att det är olämpligt. Ty, mina herrar, såsom allmänt bekant är det så, att huvudvillkoret för att jakt och fiske skall kunna bedrivas med någon framgång — och icke minst i dessa tider ha vi haft kännning av vilken betydelse för folknäringen dessa båda binäringar till jordbruket ha haft — är att stora arealer upplåtas, där jakten kan vårdas ordentligt, och där man kan beskatta den på sådant sätt, att villebrädsstammen icke går ned, icke i överdriven grad tages i anspråk, utan bibehålles och till och med förökas, så att utbytet kan bli större år från år. Detsamma gäller i visst hänseende även angående fisket.

Nu skulle det förslag, varmed utskottet kommit, verka i alldeles motsatt riktning. Det säges visserligen, att en mindre torpare eller en arrendator skulle få idka jakt och fiske på sin mark, men den som har kännedom om jaktförhållanden vet mycket väl, att det är omöjligt, åtminstone för såvitt det gäller jakt för drivande eller skällande hund att begränsa det till ett så litet område som ett torp eller en arrendegård, utan även mot vederbörandes vilja kommer

Om utsträckt
rätt för arren-
datorer m. fl.
till jakt och
fiske
för husbehov.
(Forts.)

nog jakten att gå även över andra områden. Under sådana förhållanden är det alldeles givet, att jaktvården på många håll blir illusorisk, om detta förslag går igenom.

Dessutom ber jag till sist att få säga, att jag är principiellt emot att genom lagstiftning ingripa i det fria avtalet mellan arrendegivare och arrendator.

På grund av vad jag sålunda haft äran anföra ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av mig med flera avgivna reservationen.

Herr Holmquist: För min del ber jag att få instämma i det yrkande, som nyss har framställts.

Anledningen till att jag begärde ordet var egentligen att i det nu föredragna utlåtandet och i den därvid fogade reservationen på så många ställen upprepas talet om en »rationell jakt- och fiskevård», att man verkligen får den uppfattningen, att i vårt land skulle finnas en sådan *rationell* vård. Det är emellertid efter min mening ett begrepp, som i stort sett icke existerar i Sverige. Det finns visserligen lysande undantag på större och stora egendomar, där en sådan rationell jaktvård idkas, och det finns även på ett och annat ställe ordnat så, att man kan tala om en rationell fiskevård, men i stort sett är dock detta ett fullkomligt dödt begrepp här i landet. Jag behöver bara erinra kammarens ärade ledamöter om huruledes för åtskilliga år sedan Kungl. Maj:t hemställde, att riksdagen skulle ställa ett obetydligt anslag till Kungl. Maj:ts förfogande för att kunna utreda huru det ungefär ställde sig med jaktförhållandena i Sverige och såmedelst åstadkomma en jaktstatistik. Det tillstyrktes, såvitt jag minns rätt, av statsutskottet, men vid gemensam votering ansåg riksdagen, att en sådan utredning icke behövdes. Vid ett senare tillfälle tillät jag mig att jämte en annan av kammarens ledamöter förnya denna hemställan, att man ändå här i landet borde göra sig något underkunnig om hurudan villebrådsstammen verkligen var. Men även denna framställning möttes från riksdagens sida med ett avslag. Jag tror, att detta beror på att den stora folkuppfattningen aldrig har fått klart för sig vad den siste ärade talaren framhöll om jaktens och fiskets bidrag till den stora folknäringen. Jag tror, att det är kanske ganska få, jag vågar icke säga i denna kammare, men i stort sett i riksdagen, som känna, att t. ex. bara i Dalarne årligen omkring 500 älgar fällas, och det representerar sannerligen i dessa tider ett ganska betydande kapitalbelopp. Vad man här behöver, är att genom några lagar, på lämpligt sätt anordnade, få möjlighet för den enskilde att verkligen idka rationell jaktvård. Det talades i utskottet om huruledes på en egendom i Skåne en man hade nedlagt ett synnerligen stort, synnerligen intresseväckande och synnerligen ekonomiskt givande arbete på att på sin egendom etablera verklig jaktvård. Det lyckades honom över all förväntan, men hur skedde sedan? Jo, en man, jag vill minnas prästarrendator, som flyttade intill ett jämförelsevis litet område, en enklav inom ägora, gjorde

på några år slut på möjligheten att på den större egendomen idka jaktvård. Han sköt allt vad skjutas kunde. När sådana förhållanden existera, är det alldeles klart, att man icke utan särskild lagstiftning kan få möjligheter till en rationell jaktvård. Det är således efter mitt begrepp det första, som statsmakterna måste söka få fram.

Om utsträckt rätt för arrendatorer m. fl. till jakt och fiske för hushöfvet.
(Forts.)

Vad fisket beträffar har man ju sedan länge märkt, att i vissa delar av landet flod- och insjöfisket betydligt avtagit. Det är efter min mening ofta en följd av de stora, genom vattenbyggnader i industriellt syfte åstadkomna nivåskillnader, som råda i de olika fiskevattnen. Vid den tid, då fisken lägger sin rom, tappas vattnet av, och rommen dör. Vid ett annat tillfälle hindras vattnet i sitt lopp, och då uppstår en för stor vattenmassa över rommen, så att denna icke blir i tid kläckt. Det råder en hel del andra sådana förhållanden, som äro av beskaffenhet, att det efter min uppfattning lämpligen kunde utan att lägga väsentliga hinder för industrien på lämpligt sätt ordnas, vilket borde ske genom en lag. Man stiftade för icke så länge sedan en lag om det svenska fisket, där man sökte införa gemensamhetsfisket, vilket också är en ren nödvändighet på samma sätt, som när det gäller jaktvården. Ty det är alldeles klart, att om jag gör allt tänkbart för att få fram ett fiske i en sjö, men min granne fiskar ut på det mest olämpliga sätt, så båtar icke min nedlagda möda det minsta. Man skaffade sig som sagt denna lag om gemensamhetsfisket, men såvitt jag förstår, är den lagen en fullkomligt död lag. Jag har åtminstone icke hört, att man med stöd av den lagen fått fram några gemensamhetsfisket här i landet. Det är möjligt, att jag icke kan överblicka hela gebitet, men alla, som jag tillfrågat från olika delar av landet, hava förklarat, att denna lag icke kommit till tillämpning, och det är naturligtvis därför, att lagen har sådana bestämmelser, att den icke kan tillämpas på ett praktiskt sätt.

Att under de förhållanden, som jag här tillåtit mig att något litet skissera, ännu mera öppna fältet för att onöjliggöra en rationell jakt- och fiskevård, finner jag ganska vådligt. Jag vill gärna hysa den meningen, att om man en gång kan få tillfyllestgörande lagar på detta område, så är det troligt, att man i vissa delar av vårt land kan lämna även arrendatorerna en vidsträcktare rätt än hittills i avseende på djurfångst, men att göra det under nuvarande förhållanden, anser jag för min del icke tillrädligt, och jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Herr Lindhagen: I olikhet mot de två föregående talarna skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Bakom denna framställning ligger i alla fall till en början en stor önskan hos en mängd av landets innebyggare, och det befogade i denna önskan har också understrukits genom upprepade beslut av andra kammaren. Det är således något att tänka på. Man kan då fråga sig, vilka viktiga skäl föreligga för att motsätta sig en sådan

*Om utsträckt
rätt för arren-
datorer m. fl.
till jakt och
fiske
för husbehov.
(Forts.)*

önskan från befolkningen och ett biträdande av andra kammarens beslut. Är det omtanke om folket, är det omtanke om villebrådet och fisken, eller är det omtanke om de stora jordägarnas intresse att förbehållas dessa rättigheter i största möjliga utsträckning?

Jag skall be att få fästa uppmärksamheten på vad saken här egentligen gäller, ty det framgår icke tydligt på något ställe av utskottets betänkande. Detta är en del av den s. k. Norrlandsfrågan. Det är fråga om att bereda arrendatorerna på bolagshemman samma möjligheter till utkomst, som stå de bönder till buds, som ännu ha kvar sina hemman. Bonden däruppe har ju fortfarande rätt att tillgodose sitt tarv genom att jaga och fiska på hemmanets skogsmarker, och det är nu bara den rätten, som även de norrländska arrendatorerna, såsom ställföreträdare för de forna bönderna, vilja ha kvar på sina ägor. I den norrländska arrendelagen bereddades dem möjlighet att få behålla betet på skogsmarkerna. Det var således en tvångslagstiftning för att de i detta avseende skulle bli likställda med bönderna på sina hemman. Om jakt och fiske upptodo däremot olika meningar i riksdagen. Inom Norrlandskommittén påyrkades ungefär detsamma, som nu har förordats i utskottets hemställan.

Jag kan icke förstå, varför man skall göra ett undantag för arrendatorerna däruppe. De behöva ju samma utkomstmöjligheter som bönderna. Och vill man tillgodose fiske- och jaktvärden ur vetenskaplig och rationell synpunkt, bör det ju bli en lagstiftning, som drabbar både bönderna och arrendatorerna, men icke skall man väl ställa det så olika och ojämnt, att bönderna ha en viss rätt, men arrendatorerna endast ha en ur allmän synpunkt inskränkt rätt. Varför skola just arrendatorerna, som ha den svagare ställningen, berövas sin rätt till förmån för ett allmänt intresse, under det att bönderna icke berövas samma rätt? Det bör väl bli en lagstiftning, som går lika över alla. Det är nog även här så, att det är de stora jordägarnas intresse, som hindrar, att man ser upp med denna sak. Dels är det även jaktintresset, men det intresset bör taga den generella formen, att man ger en lagstiftning för det hela och icke låter det gå ut över dessa arrendatorer, som behöva detta bidrag till sitt uppehälle och känna sig förorättade av att de, som sitta på de hemman, vilka kronan ursprungligen skänkt till jordbruk, för att de av den lilla åkern och skogen samt villebrådet och fiskevattnet skulle ha sitt uppehälle, skola bli avskurna från de sistnämnda utkomsttillfällena och bara bibehålla den lilla åkern och rätten till bete i skogarna.

Denna fråga kommer i alla fall att lösas på det sätt, som här angivits, och jag vet därför icke, vad det tjänar till att bråka längre. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr T h a m: Den ärade motionären liksom utskottet har med det nu föreliggande förslaget avsett utsträckt rätt för arrendatorer och mindre torpare till såväl jakt som fiske.

Vad då fisket angår, är det ju redan genom nu gällande lagar och förordningar tillåtet för arrendatorerna att för husbehov nyttja

fisket, så att därvidlag skulle det ju knappast behövas något tillägg i lagbestämmelserna. Vad återigen rätten till jakt angår ställa sig förhållandena rätt olika över vårt långsträckta Norrland. Om man tager södra delen av Norrland, Gävleborgs län och Dalarne, så veta vi ju, att skogarna där befinna sig i högre och bättre kultur, och därför äro de även bättre befolkade, ha flera arrendatorer och arrendegårdar än vad fallet blir längre norrut. Om alla dessa arrendatorer, boende på kort avstånd från varandra, skulle tillerkännas den rätt till jakt, som motionären och utskottet förorda, skulle det bli till föga glädje för arrendatorerna, ty det vore bara en kort tidsfråga, när villebrådsstammen vore utdöd. I stället för att hjälpa skulle man stjälpa, och vad man härvidlag strävar efter, att få ökad hjälp för befolkningen, skulle icke bli något tillskott. Den lilla villebrådsstam, som finnes, skulle snart vara försvunnen. För södra Norrland är sålunda ett medgivande i den utsträckning som utskottet och motionären tänkt sig till stor fara. Vad det övre Norrland beträffar tillämpas där i praktiken dessa bestämmelser på ett sätt, som motionären kanske icke har kännedom om. Arrendatorer och jordägare jaga oberoende av boningsplatsen tämligen fritt, hur det lyster dem, utan något särskilt medgivande från bolag eller innehavare av större egendomar. Nuvarande bestämmelser giva dock en möjlighet åt jordägaren att utöva en viss kontroll, om den sålunda medgivna jakträtten skulle användas illa. Särskilt beträffande älgjakten är det väl tämligen säkert, att om ett medgivande skulle lämnas enligt utskottets förslag, älgstammen i Norrland inom några få år skulle vara utrotad.

Enligt mitt förmenande är det sålunda förenat med ytterligt stora vådor för det småvilda i södra Norrland och för det högvilda, särskilt älgen, i övre Norrland, om torpare och arrendatorer i obegränsad utsträckning skulle medgivas begagna sig av jakträtten. Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till den vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Herr Ericsson, Aaby: Herr talman! Den ärade talaren på Västernorrlandsbanken slutade med att säga: Denna sak skall gå igenom, det är bestämt — den skall gå igenom; således tjänar det ju ingenting till att kämpa emot, och vad tjänar det då till »att bråka»?

Har aldrig den ärade talaren tänkt på, att det där kan tillämpas på andra talare och andra motionärer om saker, som man driver fram oaktat man inser att de äro omöjliga att få igenom? Vad tjänar det då till »att bråka»? Men jag har den uppfattning, som den ärade talaren många gånger förut har uttalat, att varje representant bör försvara sin åsikt oberoende av om han har mer eller mindre utsikt att få igenom den och även oberoende av om han hotas med att det till sist skall gå honom emot. Detta, tror jag, sammanfaller med den ståndpunkt, som herr Lindhagen åtminstone eljest brukar försvara, men som han i dag tycks ställa sig avvisande mot.

Så yttrade den ärade talaren: Vad är det för skillnad på dessa arrendatorer, som vilja jaga på sin lilla mark, och de självägande

Om utsträckt rätt för arrendatorer m. fl. till jakt och fiske för hushöror.
(Forts.)

Om utsträckt
rätt för arren-
datorer m. fl.
till jakt och
fiske
för husbehov.
(Forts.)

bönder, som bedriva jakt? Jo, det är helt enkelt den skillnaden, att genom att arrendatorerna sålt sina gårdar hava de frånhänt sig denna rätt, som följer äganderätten, vilken dock kanske den ärade talaren icke har så stor respekt för, medan bönderna ha kvar sin rätt att jaga på sina hemman. Nu är det ju så, att vi jaktvänner se mycket gärna, att de mindre *jordägarna* också till sin ekonomiska fördel frånhända sig sin rätt och genom frivilliga sammanslutningar bilda stora områden, där jakten verkligen kan vårdas, där det kan bli någonting av den, och där således de enskilda delägarna kunna få ökad inkomst av sin mark. På de större domänerna, där det endast finns arrendatorer, där har jordägaren denna rätt, och den vill man icke frånhända honom just i jaktens intresse. Det torde för övrigt icke vara herrarna obekant, att det är en gammal känd sak bland praktiska jordbrukare, att de småbrukare, som äro mycket intresserade jägare och som så ofta det är tillåtet ströva omkring med bössan på axeln, just icke ha så stort anseende för att i regel vara goda jordbrukare, ty intresset räcker nog inte till både för jakten och för att sköta den lilla torvan. Fördelen av jakten kan på de små gårdarna vinnas först genom sammanslutningar på frivillig väg och på de större domänerna genom utnyttjande och vårdande av jakten, och där bör man således icke ge arrendatorerna och torparna jakträtt.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Lindhagen: Mitt senaste argument var det svagaste, och det har också den siste talaren skickligt utnyttjat. Jag vill icke vidare betona den synpunkten och det var icke så välbetänt av mig att framdraga den. Men jag tycker i alla fall, att man kan fästa uppmärksamheten på att denna sak ligger på det sättet, att den innebär ett fullföljande av något som första kammaren en gång varit med på, ehuru då denna lagstiftning antogs, man kompromissade och skar bort vissa delar, som dock enligt sakens egen natur höra hit. Därför är även denna kompromiss ohållbar, när man varit med om själva principen, nämligen att jordäganderätten icke skall respekteras i detta fall, för att använda den siste talarens uttryck, utan här skall den sociala rätten till de hemman, som staten skänkt till jordbrukare, gå före jordäganderätten, som dock är mer än väl tillgodosedd genom den oerhörda avkastning, som ägaren fått av den för en billig penning förvärvade skogen. Jag menar nu, att då ägaren i detta fall fått avstå från att göra sin jordäganderätt gällande gent emot denna lilla existens' små möjligheter och han i alla fall får behålla avkastningen av skogen, tror jag, att den nu förordade konsekvens av den intagna ståndpunkten blir så självklar, att man icke kan sätta sig emot den i längden, och därför undrade jag, varför man skall bråka. Men jag medger i alla fall, att det var ett tämligen olämpligt argument, och jag skall icke upprepa det en annan gång.

Vad nu angår själva saken, så framhölls av en annan talare, att fisket har arrendatorn redan enligt lagen. Det står ju också i Norrlandslagen: »Ej må arrendatorn förbjudas att för husbehov nyttja det fiske, som hör till den arrenderade jorden, i vidare mån än såvitt

angår visst fiskevatten, där särskilda åtgärder av jordägaren vidtagits till fiskets förbättrande.»

Kompromissen gick ut på att jakten uteslöts alldeles, men han fick däremot behålla det fiske, som hör till den arrenderade jorden. Men nu är det vanligt och blir allt vanligare, att man arrenderar ut bara de odlade ägorna jämte husen, och då kommer arrendatorns rätt till fiske att bestå i att meta i diken och icke någon annanstans, icke i sjöarna och vattendragen, såvida icke händelsevis något vattendrag stöter intill en åkerbit. Då kan han stå på sin åkerstump och meta, där det går förbi, men icke i hemmanets stora vattendrag i skogsmarken.

Detta var sålunda den kompromiss, som träffades då, men nu menar jag, att arrendatorns rätt bör utsträckas att omfatta fiske till husbehov i alla hemmanets vatten.

Vad åter angår jakten, som uteslutits alldeles, så förstod jag icke riktigt den siste talarrens framhållande, att det vore till gagn för de små självständiga jordbrukarna, om detta förbud för arrendatorn att jaga upprätthölls. Det blir ju färre som jaga på vidderna, och möjligen skulle det ligga däruti. Men jag menar, att då de självständiga jordägare, som ha kvar sina hemman, få jaga på sin mark och bolagsarrendatorn, som sitter bredvid, icke får jaga på den mark, som hör till det hemmanet, är det ett avståndstagande från Norrlandslagstiftningens princip, som ville bevara åt brukaren åtminstone det som icke hör till skogens avkastning och låta arrendatorn behålla dessa bondens förmåner. Jag vidhåller, att ifall det här behöves strängare jaktvård, bör den gå ut över hela landsändan och icke bara över arrendatorerna.

Om man nu särskilt tänker på nöjesjakten, som dock icke har åberopats här, bör den försvinna alldeles, ty det är ju icke något socialekonomiskt behov utan tvärtom. Den har icke något fog alls och har icke framtiden för sig.

Nu vill jag också fästa uppmärksamheten på att här är det ju bara fråga om en skrivelse »huruvida och i vad mån», och det är alltså icke meningen att ögonblickligen tillerkänna dem fiske- och jakträtt utan att en lagstiftning kommer till stånd, som vidgar skyddet för dessa näringar. Det har Kungl. Maj:t tillfälle att taga under övervägande i samband med att denna fråga utredes, och till yttermera visso har utskottet just betonat, att så bör det gå till, ty det har skrivit »huruvida och i vad mån utsträckt rätt till jakt och fiske för husbehov må, utan skada för en rationell jakt- och fiskevård, kunna beredas», och då kunna väl herrarna känna sig trygga, då ni själva ha avgörandet i er hand, när saken kommer tillbaka.

På dessa skäl, herr talman, anser jag, att jag kan vidhålla mitt yrkande.

Greve W a c h t m e i s t e r, A x e l: Bara ett par ord med anledning av vad herr Lindhagen sade i slutet av sitt anförande. Han yttrade, att det icke är så farligt med denna skrivelse, man behöver icke vara så ängslig för detta, ty man har endast begärt vad som

Om utsträckt rätt för arrendatorer m. fl. till jakt och fiske för husbehov.
(Forts.)

Om utsträckt
rätt för arren-
datorer m. fl.
till jakt och
fiske
för husbehov.
(Forts.)

utan skada för en rationell jakt- och fiskevård kan göras. Men begreppet rationell jakt- och fiskevård är fullkomligt motsatt mot vad som motionären begär och vad som utskottets hemställen avser. Om man har det allra minsta reda på vad som behövs för en rationell jakt- och fiskevård, så inser man, att en sådan är fullkomligt oförenlig med den begäran, som här framställs. Är det så, att det skulle medgivas dessa torpare och mindre arrendatorer, vilkas rätt herr Lindhagen förfäktar, att få denna sociala rätt, så bleve det icke mycket bevänt med dess utövande i framtiden, ty det skulle icke dröja länge, innan det vilda toge fullkomligt slut, och då båtade dem föga att hava den rätten. Det bleve naturligtvis rovjakt. Var och en som sitter på ett litet ställe tänker på sig själv endast. Man kan ju inte begära, att han skall tänka på det hela och intressera sig för jaktvård, utan han tänker på möjligheten att skaffa sig själv så mycken valuta som möjligt för sin dags arbete och därmed punkt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, enligt föreliggade yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställen antaga det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr vice talmannen sig finna den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindhagen* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som avslår vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 38 och antager det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 83;

Nej — 34.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till staden Nyköping av viss del av kronoegendomen Östra Kungsladugården inom stadens område;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 juni 1913 angående vård av enskildes skogar på Öland;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till kostnader för laga skiften å byn Laisvik samt hemmanen Hällbacken nr 1 och Lövnäs nr 1 eller Rappen i Norrbottens län; samt

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett kronan tillhörigt område i Mosjö socken av Örebro län.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Herr statsrådet *Petersson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 388, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 juni 1918 med vissa bestämmelser mot oskäligen arrendestegring m. m.; och

nr 389, med förslag till lag om tillfälliga åtgärder till förekommande av skövling av skog å fastighet i enskild ägo.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion, nr 33, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ordensväsendets avskaffande.

*Om ordens-
väsendets
avskaffande.*

Med föranledning av en inom andra kammaren av herr *Johansson* i Uppmälby väckt motion, nr 33, hade nämnda kammare på hemställan av sitt tredje tillfälliga utskott för sin del beslutit, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t taga i övervägande, huruvida icke de kungliga svenska riddarordnarna och med dem i samband stående medaljer borde avskaffas.

Detta beslut hade delgivits första kammaren, som hänvisat ärendet till sitt första tillfälliga utskott, vilket i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att första kammaren icke måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Reservationer hade avgivits

dels av herr *Oscar Olsson* utan antydd mening;

dels ock av herrar *Bergman* och *Malkolm Petterson*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

»Utskottet har icke någon principiell invändning att göra mot avskaffande av ordnar och medaljer eller andra likartade utmärketsetecken. Då saken emellertid har en internationell sida, synes det lämpligt, att en framställning av denna art utgår från Kungl. Maj:t och föregås av en genom regeringens försorg företagen utredning.

Om ordens-
väsendets
avskaffande.

(Forts.)

Att på enskild motion utan sådan utredning taga ställning till frågan synes utskottet mindre lämpligt.

Utskottet får alltså hemställa, att första kammaren icke måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.»

Herr O l s s o n, O s c a r: Denna motion om ordensväsendets avskaffande har gått igen sedan bra lång tid tillbaka. Första gången den var på tapeten i kammaren tyckes hava varit år 1869, och betecknande nog har redan från den tid från alla håll, även från sådana som velat behålla ordnarna, ärendet behandlats med en viss överlägsenhet för att icke säga med en viss ringaktning, icke bara för frågan utan också för ordensväsendet. Det är ganska betecknande för frågans ställning, att officiellt även de som försvara ordensväsendets bibehållande göra det med en ton av påfallande uttrycklig överlägsenhet. Denna överlägsenhet har kommit fram även i första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande i dag, som — det tvivlar jag icke på — kammaren nog går att konfirmera om en liten stund utan att fästa sig vid den överlägsenhet i behandlingen, som dess utskott här har låtit frågan komma till del.

Jag tror nog icke precis, att den där överlägsenheten är till finnandes under alla förhållanden, när ordensväsendet kommer på tal, utan endast så att säga officiellt, när det talas om den i riksdagens kamrar och i den offentliga debatten. Jag har åtminstone åtskilliga exempel på att när personer, som äro intresserade av ordensväsendet, mera privatim komma in på den här frågan, de olika dekorationerna behandlas med en ren och oskuldsfull glädje, som icke kan vara större hos frimärkssamlaren, då han diskuterar det olika antalet taggar på sina frimärken eller olika nyanser i dessa. Det är verkligen så, att ingen med ren och ointresserad glädje sin myntsamling omfattande samlarvurm kan överträffa ifråga om detta intesse åtskilliga av ordnar intresserade herrar och damer, när de komma in på denna fråga.

Det är också så, att det sista utlåtandet, som i andra kammaren tillstyrkte ordensväsendets bibehållande — det var år 1911 — går ut på, att bland »tänkande människor» är det ingen som tillmäter en ordensdekoration någon betydelse, och ibland »förståndigt folk» är det säkerligen ingen som anser, att en ordensbehängd herre har något större värde än en som icke är ordensbehängd. Jag vill nu icke påstå att de »tänkande människorna» och »förståndigt folk» skulle var i en så avgjord minoritet, att det skall betyda någonting i och för sig vid denna frågas avgörande. Men det är betecknande nog, att även ett utskottsutlåtande, som tillstyrker bibehållandet av ordensväsendet, kommer med en sådan uppskattning av detsamma.

Det finns emellertid folk, som haft litet allvarligare syn på ordensväsendet, icke på det sättet, att de ansett det vara en så hög ära att få en orden, utan på det sättet, att de känt sig djupt generade över att hava låtit pådyvla sig en orden. Då de liberala reservanterna i första tillfälliga utskottet grävt fram Karl Staaff — som försvar för ordensväsendets bibehållande, kan det icke vara alldeles ur vägen

att påminna om en annan liberal föregångsman och representant här i landet, nämligen Viktor Rydberg, om vilken just detta gäller. att då han på grund av sin finkänslighet vid något tillfälle låtit överrumpla sig att taga emot nordstjärnan, blev det honom en källa till oändlig pina och vantrevnad vid många tillfällen, och trots sin finkänslighet kunde han icke undgå att visa sin ringaktning för denna belöning gent emot dess utdelare vid ett par tillfällen. På sextio- och sjuttioalet och även senare har det således även bland liberala kretsar ansetts vara en nog så allvarlig fråga, detta spörsmål om ordensväsendets bibehållande eller avskaffande, på grund av de svagheter i den mänskliga naturen, som genom denna institution uppammas, och på grund av den ovärdighet, som det ovillkorligen måste ligga i att man offentligt utdelar en belöning som officiellt icke kan omtalas med några som helst uttryck av aktning och vördnad. Jag tycker verkligen, att det är skäl tillräckligt för avskaffandet av en sådan parodi på verkliga belöningar.

Andra kammarens tillfälliga utskott har varit något inne på den saken också men får en rätt så ironisk behandling av första kammarens första tillfälliga utskott. Andra kammarens utskott håller på landets anseende i det fallet, så att det anser, att det icke kan få vara landet värdigt att utmärka andra länders medborgare med belöningsmedel, vilka inom det egna landet knappast längre betraktas som sådana. Jag tycker nu, att detta uttalande är fullt i sin ordning och helt naturligt av folk, som håller på landets anseende, men det tycker icke första kammarens första tillfälliga utskott. Första kammarens första tillfälliga utskott har ingen annan bärande synpunkt på denna sak än att, som det säger, ordnarna framför allt äro ett utmärkt medel att belöna »tjänster, som av utländska medborgare i ett eller annat avseende visats Sverige eller svenska medborgare». Ja, det är ett billigt och bekvämt sätt att belöna tjänster med en nådebevisning, som i det egna landet ganska ringa anseende har och där den, för att tala med andra kammaren, bland förståndigt folk knappast uppfattas såsom läggande något till värdet hos dem, som bära detta utmärkelsetecken. Första kammarens utskott uttrycker sin mening om denna andra kammarens ståndpunkt genom att ironiskt tala om att det icke vill »träda för nära den finkänslighet gent emot utländska medborgare, som i andra kammarens utskotts utlåtande finnes uttryckt». Det är onekligen mycket vackert sagt, och vi se här, att i småsaker bryr sig första kammarens första tillfälliga utskott icke något vidare om den värdighet, som andra kammaren vill låta komma till synes i sitt och riksdagens uttalande.

Det är just dessa internationella hänsyn som gjort, att de liberala ledamöterna i utskottet hava ställt sig på samma ståndpunkt som majoriteten i utskottet. De anse, att dessa internationella hänsyn, det vill säga denna billighet, när det gäller att visa erkännande för gjorda tjänster åt landet och svenska medborgare är av sådant värde, att man icke kan gå med på ett uttalande för detta medels avskaffande. Dessa båda reservanter hava ingen prin-

*Om ordens-
väsendets
avskaffande.*

(Forts.)

*Om ordens-
väsendets
avskaffande.*
(Forts.)

cipiell invändning att göra mot avskaffandet av ordnar och medaljer eller andra likartade utmärkelsetecken, men med den internationella sida saken har synes det dem lämpligt, att en framställning av denna art utgår från Kungl. Maj:t och föregås av en genom regeringens försorg företagen utredning. Den liberala ståndpunkten i utskottet är således i denna sak, att detta är en Konungens angelägenhet, huvudsakligen, och därför skall riksdagen ge sig till tåls och vänta med den historien.

Vad nu de internationella betänkligheterna beträffar, som Staaff på sin tid framdrog vid en interpellation av herr Lindhagen, så synas mig dessa hava förlorat bra mycket i värde och intresse. Just nu i dag stod i tidningarna omtalat, att ordensväsendet avskaffats i Österrike. I de andra stormakterna har det avskaffats för länge sedan utom i England och Italien, som således, så vitt jag vet, äro de enda europeiska stormakter, som fortfarande hava kvar detta dekorationssystem. Nu kan jag icke precis finna, att det är något kulturellt intresse för Sveriges vidkommande att vänta med avskaffandet av ordensväsendet för att hålla det kvar lika länge som ett par stormakter och för övrigt sådana där exotiska länder, där sinnet för denna ståt är högre utvecklat än i de flesta av Europas civiliserade länder. Följaktligen kan jag, herr talman, icke finna, att Sveriges riksdag ens har den hänsynen för närvarande att iakttaga, som framfördes av en föregående liberal statsminister i hans interpellationssvar. Även det motivet har nu i stort sett ramlat.

På grund av vad jag sålunda anfört yrkar jag således, att kammaren måtte bifalla andra kammarens beslut i ärendet, det vill säga för sin del besluta att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t taga i övervägande, huruvida icke de kungliga svenska riddarordnarna och med dem i samband stående medaljer borde avskaffas.

Herr Schyller: Herr greve och talman! Hade utskottets ordförande varit närvarande, hade han naturligtvis varit beredd att bemöta de skäl herr Oscar Olsson och med honom liktänkande anfört för ordensväsendets avskaffande likaväl som framdraga skälen för dess bibehållande. Jag vill icke utveckla dessa och upptaga kammarens tid därmed.

Utskottet har varit av den övertygelsen att denna fråga icke har så stor räckvidd och betydelse. Ingen samhällsolycka och inga större olägenheter hava visats av att ordensväsendet bibehålles, i synnerhet som dess borttagande även skulle gå ut över medaljer och en hel del sådana utmärkelsetecken, som jag är övertygad att herr Oscar Olsson själv är villig att tilldela åtskilliga som icke äro berättigade att få ordnar.

En väg vore ju, att staten begagnade detta ordensväsen för att få en inkomst och det sålunda vore obligatoriskt att lösa de dokument, som åtfölja ordnarna. Det är ju en sak, som ur statsfinansiell synpunkt vore att tänka på, men att i närvarande läge

borttaga ordensväsendet anser utskottet för sin del icke vara motiverat av nog bärande skäl.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag. :

*Om ordens-
väsendets
avskaffande.*
(Forts.)

Herr Lillienau: Herr greve och talman! Till vad den siste ärade talaren för utskottsmajoriteten anført ber jag endast att få lägga, att den del av motiveringen i utskottets utlåtande, som fick anmärkning av herr Olsson, har tillkommit uteslutande med tanke på realiteterna. Det har visat sig av erfarenheten, att dessa ordnar från utlandets sida *uppfattats som belöningsmedel* och sålunda hava gjort sin nytta. Det kan ju hända, att det beror på att »den mänskliga svagheten» i utlandet är större än här, men så är likvisst förhållandet.

Herr greve och talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Här ha nu andra kammaren och första kammarens tillfälliga utskott stannat i olika beslut, och det är ganska naturligt. Andra kammaren representerar ju mera den odekorade delen av folket och första kammaren den dekorade delen av folket, vilket naturligtvis inverkar på ståndpunkterna.

Det är humoristiskt, att vi skola behöva diskutera frågan om ordensväsendets bibehållande eller icke, men tiderna tyckas fortfarande vara sådana, att det går för sig, och då får man kasta sig in i denna nödvändighet.

Nu framhålles både av första och andra kammarens utskott, att ordensväsendets bibehållande eller avskaffande icke intar någon framskjuten plats. Ja, det kan man verkligen säga på det sättet, att den stora massan av svenska folket icke får några ordnar, och därför intaga dessa icke någon framskjuten plats. Det är en av de få fördelar de breda lagren ha, att de åtminstone på det sättet undgå att bli demoraliserade. Ordensväsendet intager däremot den framskjutna platsen bland de övre tiotusen och ämbetsmannakåren, och frågan är, om det icke egentligen där är så att säga en slags krona på verket.

Ett framhållande, att ordensväsendet icke intager någon framstående plats kan därför förklaras endast såsom ett karakteristiskt uttryck för tidens materialism, som anser, att allt som förgiftar våra själar gör ingenting, bara vi få pengar. Men detta ordensväsendet är i alla fall ett attentat mot våra karaktärer, och därför intar det en framskjuten plats bland de så kallade missförhållandena.

Nordisk Familjebok, som är en lugn och sansad publikation, säger, att ordnar stiftades av suveränerna i monarkiens intresse med säker uppfattning av den mänskliga fåfängan, och så står det vidare om ordnarnas slutliga införande i Sverige, att denna åtgärd sannolikt vidtogs för att stärka kungamakten. Jag tror att det förhåller sig nog på det sättet. Det är meningen att kittla den mänskliga fåfängan och därmed stärka kungamakten. På det sättet skulle

Om ordens-
väsendets
avskaffande.
(Forts.)

man kunna säga, att ordnarne ha ett rent av upphöjt syfte. Det gäller ju att lyfta de övre tiotusen och de högre ämbetsmännen upp till de gyllene molnen däruppe kring tronen. Därigenom få de ock den betydelsen att i sin mån öka klyftan mellan de högre ämbetsmännens ämbetsmannagärning och själva folket. Även ur den synpunkten är ordensväsendet således rent statsrättsligt skadligt.

För resten om man ser på en person, som bär en orden — han må vara den allra hyggligaste människa för övrigt — så när han får orden på sig, blir det något bortkommet över honom. Jag har haft nöjet att vara med på ett par defileringskurser på grund av önskan från mitt ämbetsverk och även av stort eget intresse. Där var man uppställd i en lång gåsmarsch med officerare först och professorer sist, till skillnad från Kina där de lärda ha första rang och militär ingen. Konungahuset stod omringat av hov och statsråd på en plattform, och ordensväsendet exponerades. De hade så oerhört mycket ordnar på sig dessa människor som vi bockade oss för, att man egentligen icke kunde se, att det var människor. På en s. k. bjudning iakttages lätt, att de som bära kraschaner på sig se så osäkra, men på samma gång så höga ut och de andra känna sig nedtryckta, det blir en otrevlig stämning. De kraschanerade skola hava de bästa platserna vid bordet och de demoralisera hela sällskapslivet. Om man ser på en enkel lantman, eller såsom Geijer kallar det »du bonde god», som ju aldrig får någon orden, förrän han blir riksdagsman och varit det en tid, så tycker jag det är alldeles oerhört synd om en sådan medmänniska, som kommer dinglande med en orden på bröstet. Ingen ser så bortkommen ut. Han ger icke vidare intryck av någon »bonde god» utan snarare av en premierad produkt från någon lantmannautställning. Det är väl ändå demoralisering i högsta grad.

Det talas också om nödvändigheten av att vi liksom i utlandet hava utmärkelser på samma sätt som de. Jag var för länge sedan i världen en gång inbjuden att närvara vid avtäckandet av John Ericssons byst vid Nybroplanen. Där var då hela diplomatiska kåren alldeles oerhört grann och översällad av ordnar utan att en gnista av deras själ förråddes av uttrycket i deras ansikten. Men mitt bland denna samling stod amerikanska ministern, överlägset ironiskt leende, med ett mänskligt utseende, i svart frack utan några som helst ordnar. Då kände jag vilken ryslighet ordensväsendet var. För resten är det förbjudet att bära ordnar i vissa länders konstitutioner såsom t. ex. i Schweiz. Varför icke också i andra länders konstitutioner? Det är såsom herrarna förstå en sak, som fortare än någon tror kommer att försvinna med tiden.

Jag vet också huru det ställer sig i detta avseende i ämbetsverken. Jag har så mycket umgåtts i tjänstemannakretsar, att jag väl känner till vilken demoraliserande verkan ordensväsendet har, vilken oerhörd ordenslängtan där råder. Jag känner till ett ämbetsverk, där första gången den nya chefen kom tillstädes, en framstående tjänsteman i verket tog honom avsides och sade till honom: du kan bliva mycket populär här i verket, om du lagar så,

att vi få nordstjärnan före den reglementerade tiden. Jag tycker, att det är någonting oerhört, att förståndiga, hyggliga och kunniga människor skall bliva så totalt demoraliserade, skola tubbas att ligga sålunda på knä för en sak, som tillkommit för att stärka konungamakten genom att kittla människors fåfänga.

Det förundrar mig mindre, att de konservativa vill behålla detta väsende — kanske i hemlighet hemma i enrum grina åt det, i alla fall. Men att de liberala äro lika angelägna, det är oroande. Den liberala reservationen blir jag icke klok på. Jag kan icke tro annat än att det är en bugning för Karl Staaff, som när jag interPELLERADE honom i frågan 1913 svävade på målet högst betänkligt. Jag tänkte mig, att det demokratiska genombrottet skulle föra med sig tillbakagång i ordensväsendet, men tvärtom lade de sig själva till med ordnar! Det fann jag tråkigt, och därför interPELLERADE jag Staaff på följande sätt.

»Anser regeringen, att ordensväsendet är ägnat att hos landets ämbetsmän och övriga framskjutna medborgare främja demokratiskt sinnelag och verkliga karaktärsegenskaper eller håller ej regeringen i likhet med 1912 års andra kammare snarare före, att omfördälda vid sidan av grundlagarna uppkomna institutioner bör väsentligen avskaffas, och kan något intresse från regeringens sida påräknas för denna angelägenhet?»

Ja, det svarades att det var bra att ha gent emot utlandet men att »därest det vore fråga om att över hela världen avskaffa ordensväsendet, en sådan åtgärd helt visst kunde vara mycket tilltalande. Frågade man däremot, huruvida det för ett litet folk som vårt med synnerligen stora alljämt sig ökande internationella intressen och förbindelser skulle vara lämpligt att avskaffa ordensväsendet, medan det överväldigande flertalet andra länder behölle detsamma, vore regeringen icke beredd att besvara en sådan fråga jakande».

Det sade den liberala statsministern. Det var ingen bestämd ståndpunkt han intog. Då förstår jag bättre högern, som säger ifrån, att det är bra som det är och att ordensväsendet bör bibehållas. Det är åtminstone ord och avsked. Men nu står det här i den liberala reservationen:

»Då saken emellertid har en internationell sida, synes det lämpligt, att en framställning av denna art utgår från Kungl. Maj:t och föregås av en genom regeringens försorg företagen utredning. Att på enskild motion utan sådan utredning taga ställning till frågan synes utskottet mindre lämpligt.»

Där ha vi det där igen om enskilda motioner. I överensstämmelse därmed har det införts av åtskilliga en slags oskriven lag vid sidan av grundlagen, att det funnes vissa frågor, som icke lämpligen få framföras genom enskild motionär. Det är lönlöst att söka värja sig mot ett sådant godtycke. Vad angår den internationella sidan av saken måste man fråga sig: Varför skulle icke riksdagen påminna Kungl. Maj:t om att en utredning är behöflig, då den skall ske genom regeringens försorg? Det är tvärtom anledning häruti att begära av regeringen en sådan utredning, då i alla fall detta är en så omtvistad

*Om ordens-
väsendets
avskaffande.
(Forts.)*

Om ordens-
väsendets
avskaffande.
(Forts.)

sak. Men om det nu är regeringens sak att skaffa utredning, men regeringen aldrig gör detta, och det till svar på en interpellation sagts, att den icke ämnar göra det, vad menar då reservanterna med att vi skola slå oss till ro för att vänta på en av regeringens företagen utredning.

Ordensväsendet kan, även av dem som vilja ha det kvar, icke försvaras utom av två skäl. Man säger sålunda att en del utlänningar göra landet tjänster, lämna upplysningar och stå till tjänst såsom ciceroner o. s. v., och då från vårt lands sida det bör visas dem någon erkänsla, är det billigast att giva dem en orden, det kostar icke pengar. Vidare erinras om, att då för en from stiftelse eller något annat ändamål behöves en summa penningar, kan man vända sig till en person och erbjuda en orden, och på detta sätt får man de behöfliga medlen gratis. Men icke skall man väl av sådana hänsyn låta institutionen verka över hela den del av folket, som skall styra landet, och på detta sätt förvända rättsbegreppen, buga sig för falska värden. Det kan icke vara riktigt.

Då ordensväsendet sedan gammalt är avskaffat i åtskilliga länder såsom Nordamerikas Förenta Stater och Schweiz och andra länder snart följa med, ja redan gjort det, tror jag, så kan jag icke förstå, varför vi även i detta fall liksom i fråga om den kvinnliga rösträtten skola komma sist efter våra grannar, men det är väl den äran vi eftersträva. Att ordensväsendet förr eller senare blir avskaffat, det kan man emellertid vara övertygad om.

Då enligt min uppfattning den enda vägledningen i en fråga bör vara de stjärnor som bo inom vårt eget bröst, såsom skalden säger, men icke sådana där stjärnor, utanpå detsamma, yrkar jag, herr talman, bifall till andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Herr F a n t: Jag kan icke neka mig nöjet, att anföra vad en erfaren och förståndig vänsterman i mycket framskjuten ställning för några år sedan sade, när han i andra kammaren enskilt uttalade sig efter en debatt, som gällde ordensväsendets borttagande. Han sade: »Om folk verkligen visste huru mycket gott man kan utträtta i ett län genom utdelande av en och annan ordenstjärna, så skulle de icke gång på gång komma fram med sådana här småsaker.»

Jag har, herr talman, intet yrkande att göra.

Herr H e l l b e r g: Ja, herr talman, det goda, som den senaste ärade talaren påstod att man kunde utträtta med en ordenstjärna, skulle väl bestå däri, att man kunde tillfredsställa en hel del människors anspråkslösa ärelystnad. Jag säger med flit »anspråkslösa», ty i all min tid har jag förundrat mig över, att människor verkligen kunna anse det vara en utmärkelse att gå och bära på bröstet ett sådant där premietecken, som herr Lindhagen nyss ganska träffande jämförde med dem, som utdelas vid utställningar, jag tror t. o. m. han sade till boskapen.

Jag tycker i det hela taget, att denna fråga nu befinner sig i ett sådant läge, att alla människor känna att allt tal i dag om den är så

att säga att kosta krut på döda kråkor. Det känna nog herrarna, av högern också, att när hela makten, äran och härligheten, som deras parti förut har förfogat över, går all världens väg, är det bara en tidsfråga, när ordensväsendet också kommer att gå samma väg. Ett moment, som en värderad vän enskilt fäste min uppmärksamhet på, bidrar ock i sin mån till ett slut på ordensväsendet, nämligen att kvinnorna nu ryckt in i det offentliga livet — för att tillgodose deras anspråk finge väl, om ordensväsendet skulle bevaras, som han skämtsamt uttryckte sig, inrättas en ny strumpebandsorden.

Jag tror, såsom sagt, att det här inte är mycket att tala om, till och med talare på högern sidan kunna säga, att det inte är någon »sammällsolycka», om ordnarna bibehållas — ett mycket betecknande sätt att försvara saken.

Jag har blott begärt ordet för att säga, att jag för min del inte kan vara med om den liberala reservationen, som synes mig mycket svagt motiverad. Jag tror, att herr Lindhagen hade alldeles rätt i sin syn å den i reservationen framhållna internationella sidan av saken. Det är ju dock att låta ändamålet helga medlet, då man genom en tarvlig ordensbelöning förmår en del människor att utträtta vissa saker, som de kanske annars inte skulle göra. Jag tror att tiden är förbi även för detta påverkningssätt, sedan vi nu fått demokrati över hela världen. Det blir lite mindre lysande, när all denna grannlåt, som vi känna från riksdagsöppningar och andra högtidliga tillfällen, kommer bort, och det är väl möjligt, att det kommer att väcka en viss saknad på sina håll — det finns nog fåfänga bland demokratien lika väl som bland aristokratien, människorna äro sig i stort sett lika överallt. Men det demokratiska statsskicket skall medföra, att man inte kan behålla denna grannlåt.

Jag skall alltså för min del be att få ansluta mig till den hemställan, som den socialdemokratiska reservanten i utskottet har framfört.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen i enlighet med därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första kammarens första tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

*Om ordens-
väsendets
avskaffande.*
(Forts.)

*Om ordens-
väsendets
avskaffande.*
(Forts.)

Vinner Nej, avslår kammaren utskottets hemställan och biträder andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;

Nej — 33.

Vid ånyo skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande ändring i 2 kap. 3 § kyrkolagen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts under sammanträdet avlämnade propositioner hänvisades propositionen nr 388 till behandling av lagutskott och propositionen nr 389 till jordbruksutskottet.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 6 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1920 sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet;

nr 6 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1919 sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet;

nr 8 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1920 åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

nr 8 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1919 åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen och propositionen om tilläggsstat för år 1919 under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar angående tekniska elementarskolan och tekniska gymnasiet i Örebro jämte i dessa ämnen väckta motioner;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uteslutande av vissa bestämmelser i avtal den 12 mars 1917 mellan kronan och Stockholms stad angående mark i Djurgårdsstaden och vid Kaknäs;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i dispositionen av det vid 1914 års senare riksdag beviljade anslag för stärkande av det fasta kustförsvaret;

nr 48, i anledning av väckt motion om tillerkännande av det till 1918 års krigstidstillägg hörande s. k. grundbeloppet åt alla vid marinen anställda underofficerskorpraler;

nr 49, i anledning av militieombudsmannens framställning angående höjning för år 1919 av ersättning, som utgår jämlikt förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring;

nr 50, i anledning av väckta motioner om åvägabringande av bestämmelser i syfte att ersättningar i anledning av kroppsskada, uppkommen under militärtjänstgöring, må utgå med enahanda belopp oberoende av tiden för skadans tillkomst;

nr 51, i anledning av väckta motioner angående dispositionen av Västmanlands regementes knektelegomedelskassa och Jämtlands roteringskassa;

nr 52, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:ts angående förändrad användning av de kungliga slotten;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkande av det ordinarie anslaget till institutet och förskolan för blindas å Tomtebodas m. m.;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tänkande av brist i 1918 års räkenskaper för södra K. F. U. K:s husmodersskola jämte en i ämnet väckt motion;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tänkande av brist i staten för förskolan för blindas i Växjö m. m.;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkande av det ordinarie reservationsanslaget till hantverksskolan i Kristinehamn för blindas;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tänkande av brist i staten för den med drottning Sofias stiftelse förenade vårdanstalten m. m.;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tänkande av brist i gymnastiska centralinstitutets räkenskaper m. m.;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av byggnader för en vårdanstalt i Lund, avsedd för blindas med komplicerat lyte;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till avlönande av lärare åt vid vanförestalter och kustsanatorier intagna barn i skolåldern m. m.;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa inredningsarbeten inom zoologiska institutionen vid universitetet i Lund;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt husmodersskolor;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning av tomt för nybyggnad åt hantverksskolan i Kristinehamn för blindas m. m.;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts dels under sjunde huvudtiteln av statsverkspropositionen och propositionen om tilläggsstat för år 1919, dels ock i särskild proposition gjorda framställningar angående anslag till kammarrätten m. m.;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efter-

skänkande av kronans rätt till danaarv efter skrädderiarbetaren Fredrik Albert Appelkvist från Uppsala m. fl.;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efter-skänkande av kronans rätt till danaarv efter förre hökerihandlaren Georg Lundqvist från Malmö;

nr 67, i anledning av väckt motion om beredande av fast anställning eller vissa med sådan anställning förbundna förmåner åt personer, som stadigvarande syssla med städning och rengöring hos statsmyndigheter; samt

nr 68, i anledning av väckt motion om beredande av fast anställning m. m. åt vissa skrivbiträden i domsagornas kansli, eventuellt även hos häradsskrivare och landsfiskaler;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 36, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om ändrade bestämmelser rörande vården om sparbankernas angelägenheter och förvaltning;

nr 37, i anledning av väckt motion med förslag till lag om ändrad lydelse av 11 § i lagen angående sparbanker; och

nr 38, i anledning av väckt motion om tillägg till 1 § i 1911 års banklag;

första lagutskottets memorial nr 18, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande nr 14 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om visst undantag från tillämpningen av 21 § lagen den 16 oktober 1914 om tillsyn å fartyg ävensom en i ämnet väckt motion; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckt motion om vidtagande av åtgärder i syfte att åstadkomma enklare sovplatser i tredje klassens järnvägs-vagnar; och

nr 5, i anledning av väckt motion om utfärdande av allmänna bestämmelser rörande villkor för erhållande av tillstånd till last-automobiltrafik.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2,31 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 8 april.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Justerades protokollen för den 2 och den 4 innevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 85, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts under andra huvudtiteln av propositionen med förslag till tilläggsstat till riksstaten för år 1919 gjorda framställning angående anslag till byggnadsarbeten m. m. vid statens uppfostringsanstalt å Bona.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande och memorial:

nr 17, i anledning av väckta motioner dels om skrivelse till Kungl. Maj:t angående en anbefalld utredning om införande av representativt system i den kyrkliga kommunen, dels ock angående överförande till den borgerliga kommunen av ärenden rörande folk-skoleväsendet m. m.; och

nr 18, i anledning av kammrarnas remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 354 med förslag till ändrad lydelse av § 49 regeringsformen och §§ 18 och 24 samt § 38 mom. 1 riksdagsordningen;

första lagutskottets utlåtande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tillägg till § 27 mom. 4 värnpliktslagen den 17 september 1914 ävensom en i ämnet väckt motion;

andra lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av vattenlagen m. m. dels ock i anledning därav väckta motioner; samt

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, om åvägabringande av utredning och förslag angående en statens telegrambyrå.

Vid föredragning av följande från andra kammaren ankomna protokollsutdrag

nr 415, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt skoldistrikt av rätt till statsbidrag för folkskoleväsendets allmänna driftkostnader m. m.; samt

nr 416, med delgivning av andra kammarens beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning av väckta motioner dels om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ingripande från statens sida till förhindrande av spel om penningar och penningars värde dels om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till stävjande av korspel;

beslöt första kammaren hänvisa dessa ärenden till sitt första tillfälliga utskott.

Föredrogos följande från andra kammaren ankomna protokollsutdrag:

nr 417, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, i fråga om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lagstiftning avseende att bereda skogsägare tillfälle att ställa skogsfastighet under offentlig myndighets kontroll; samt

nr 419, med delgivning av andra kammarens beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, angående uppflyttning av yrkesinspektionens befattningshavare i högre klass i resereglementet.

Första kammaren beslöt hänvisa dessa ärenden till sitt andra tillfälliga utskott.

Föredrogos, men bordlades på flera ledamöters begäran ånyo statsutskottets utlåtanden nr 6 A och B, 8 A och B, 42 och 46—48.

Föredrogos och lades till handlingarna statsutskottets memorial nr 49, i anledning av militieombudsmannens framställning angående höjning för år 1919 av ersättning, som utgår jämlikt förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

Föredrogos, men bordlades på flera ledamöters begäran ånyo statsutskottets utlåtanden nr 50—68, bankoutskottets utlåtanden nr 36—38, första lagutskottets memorial nr 18 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 4 och 5.

Herr vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag får hemställa, att kammaren måtte besluta, att på morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden skola sättas främst statsutskottets utlåtanden nr 8 A och 8 B, så statsutskottets utlåtanden nr 6 A och 6 B samt därefter de statsutskottets utlåtanden, som å dagens föredragningslista finnas upptagna under punkterna 5—8 och 10—28.

Denna hemställan bifölles.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.18 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
